

Plán rozvoja najmenej rozvinutého okresu Trebišov

OBSAH

1. ANALÝZA HOSPODÁRSKEHO, SOCIÁLNEHO A DEMOGRAFICKÉHO STAVU OKRESU.....	4
1.1. Demografická štruktúra	4
1.2. Nezamestnanosť	8
1.3. Vzdelávanie	12
1.4. Podnikateľské prostredie.....	12
1.5. Migrácia.....	15
1.6. Dopravná infraštruktúra	16
1.7. Cestovný ruch.....	17
1.8. Bývanie a infraštruktúra.....	20
1.9. Marginalizované komunity a sociálne služby.....	21
1.10. Zhrnutie analýzy hospodárskeho, sociálneho a demografického stavu okresu	24
2. IMPULZY K VYPRACOVANIU PLÁNU ROZVOJA NRO TREBIŠOV	26
2.1. Problematické oblasti definované pri hodnotení plnenia Akčného plánu rozvoja okresu Trebišov 2015-2020	30
3. NÁVRHY OPATRENÍ A ÚLOH NA ZABEZPEČENIE REALIZÁCIE A PLNENIA PLÁNU ROZVOJA NRO TREBIŠOV	32
3.1. Súlad so strategickými dokumentmi	32
3.2. Zdôvodnenie výberu aktivít plánu rozvoja	33
4. AKTIVITY PLÁNU ROZVOJA NRO TREBIŠOV	36
4.1. Aktivita A : Zamestnanosť, podnikanie a inovácie.....	36
4.1.1. Zdôvodnenie aktivity a jej prínos.....	36
4.1.2. Východisková situácia	36
4.1.3. Cieľová situácia	37
4.1.4. Prehľad opatrení a úloh	37
4.1.5. Opatrenie A1: Podpora inovácií, výskumu a vývoja	37
4.1.6. Opatrenie A2: Podpora podnikov v oblasti poľnohospodárskej, lesníckej, potravinárskej výroby a služieb	38
4.1.7. Opatrenie A3: Podpora MSP v oblasti priemyselnej výroby, obchodu a služieb ...	39
4.2. Aktivita B: Cestovný ruch.....	40
4.2.1. Zdôvodnenie aktivity a jej prínos.....	40
4.2.2. Východisková situácia	41
4.2.3. Cieľová situácia	42
4.2.4. Prehľad opatrení a úloh	43
4.2.5. Opatrenie B1: Zlepšenie dostupnosti územia a dôležitých bodov cestovného ruchu.	43

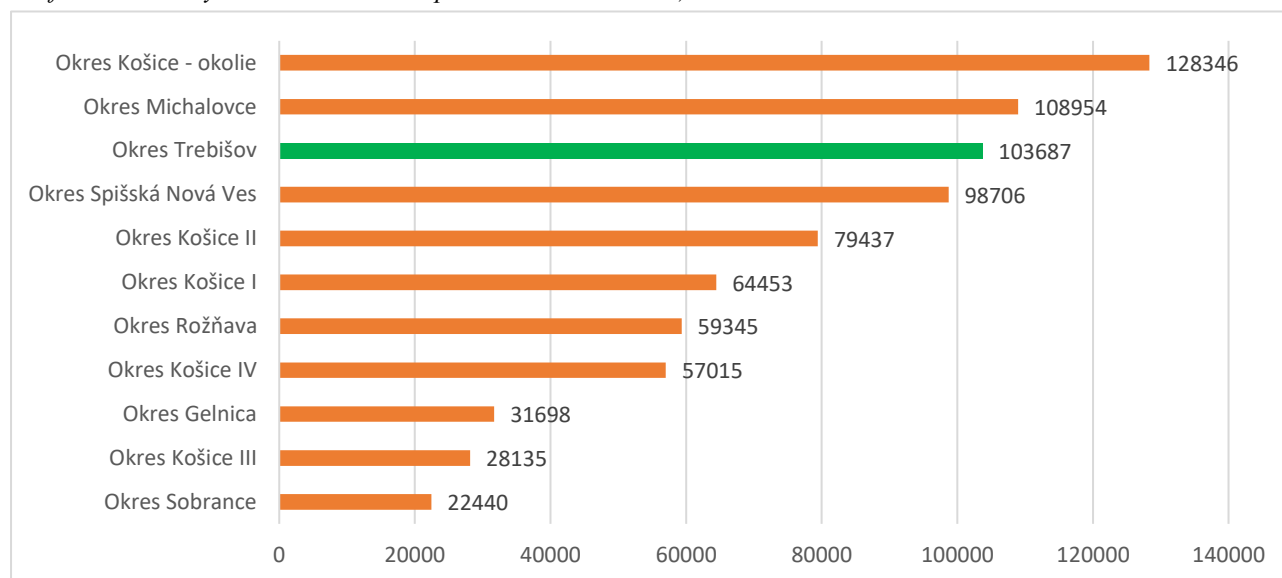
4.2.6. Opatrenie B2: Vytvorenie predpokladov ponuky komplexných služieb cestovného ruchu. 45	
5. MERATEĽNÉ UKAZOVATELE PLÁNU ROZVOJA NRO TREBIŠOV	46
6. ČASOVÝ HARMONOGRAM REALIZÁCIE A MOŽNOSTI FINANCOVANIA PLÁNU ROZVOJA NRO TREBIŠOV	46
7. OČAKÁVANÉ VÝSLEDKY, MONITOROVANIE A HODNOTENIE PLÁNU ROZVOJA NRO TREBIŠOV	48
7.1. Gestori a spôsob monitorovania podľa aktivít.....	48
7.2. Časový harmonogram odovzdávania monitorovacích správ.....	48
ZOZNAM POUŽITÝCH SKRATIEK	49

1. ANALÝZA HOSPODÁRSKEHO, SOCIÁLNEHO A DEMOGRAFICKÉHO STAVU OKRESU

1.1. Demografická štruktúra

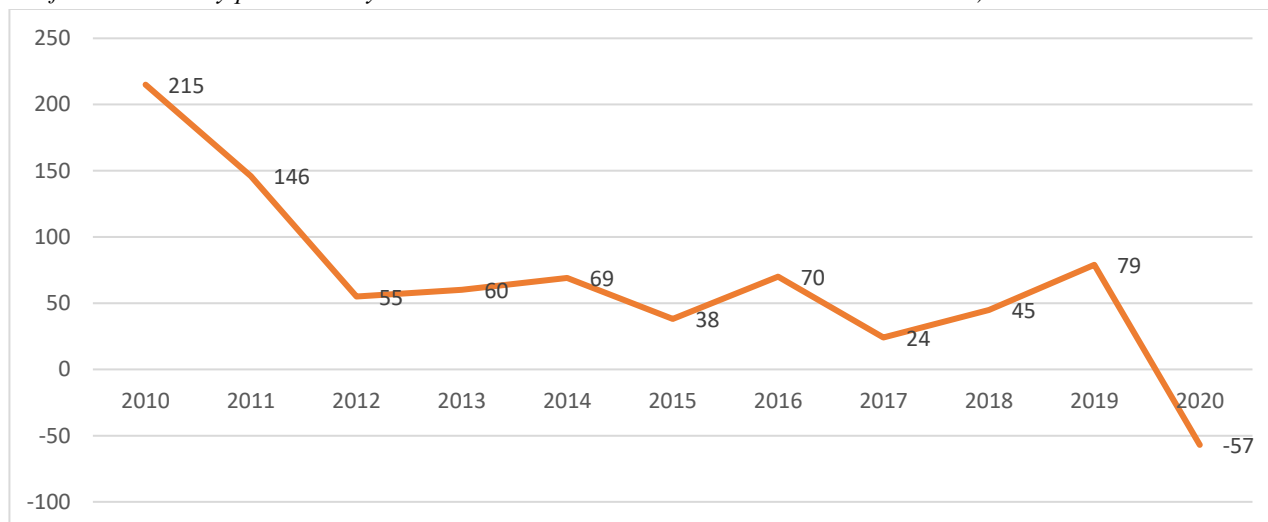
Okres Trebišov z územno-správneho členenia spadá do KSK. Je najjužnejším okresom v kraji. Okres Trebišov je s počtom obyvateľov 103 687 (údaj k 1.1.2021) tretím najväčším okresom KSK. Rozlohou je okres druhým najväčším okresom v kraji a siedmym najväčším okresom na Slovensku.

Graf č. 1 Počet obyvateľov za rok 2021 podľa okresov v KSK ¹⁾

Z dlhodobého hľadiska má vývoj počtu obyvateľov v okrese mierne klesajúci trend. Rovnako z hľadiska prirodzeného prírastku je v období rokov 2014 - 2020 zrejmy negatívny vývoj.

Graf č. 2 Prirodzený prírastok obyvateľstva okresu Trebišov v období rokov 2011 – 2020 ²⁾

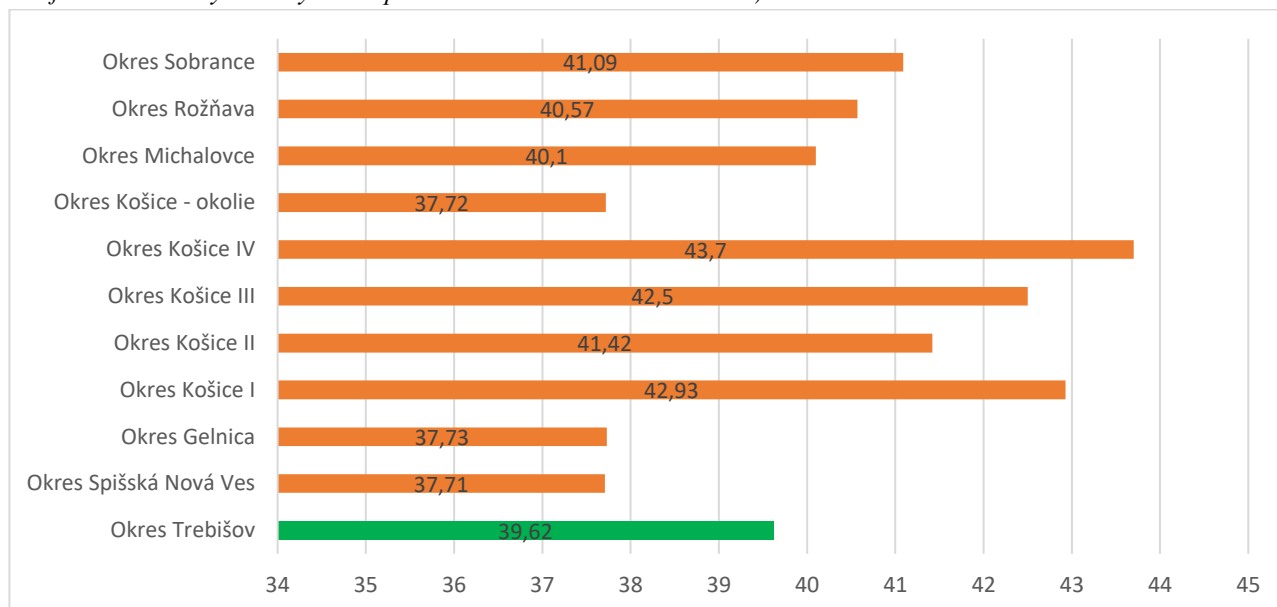

Okres má štvrtý najnižší priemerný vek obyvateľstva (39,6 roku) v rámci okresov KSK.

¹⁾ <https://www.scitanie.sk/byvatelia/zakladne-vysledky/pocet-obyvatelov/SR/SK0/OK>.

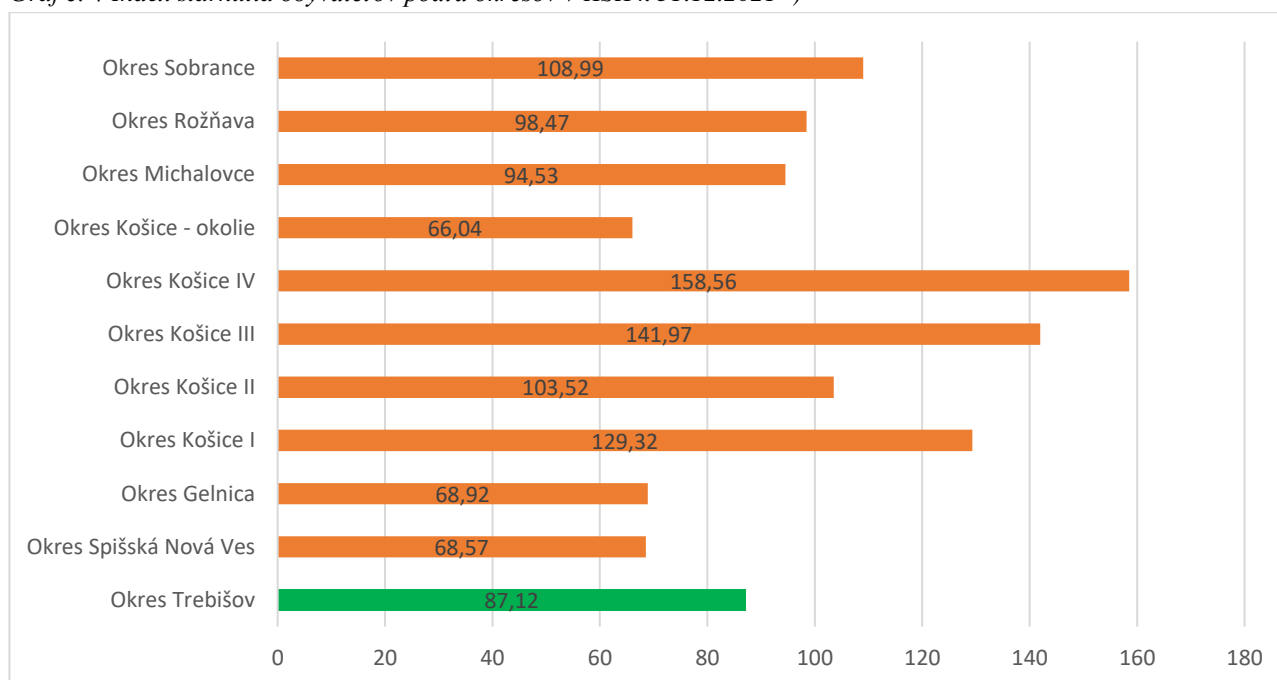
²⁾ http://datacube.statistics.sk/#!/view/sk/vbd_dem/om7106rr/v_om7106rr_00_00_00_sk.

Graf č. 3 Priemerný vek obyvateľa podľa okresov KSK k 31.12.2021 ³⁾

Aj keď sa hodnota indexu starnutia dlhodobo zvyšuje, je okres Trebišov spomedzi okresov KSK štvrtým okresom s najvyšším percentuálnym podielom osôb v predproduktívnom veku.

Graf č. 4 Index starnutia obyvateľov podľa okresov v KSK k 31.12.2021 ⁴⁾

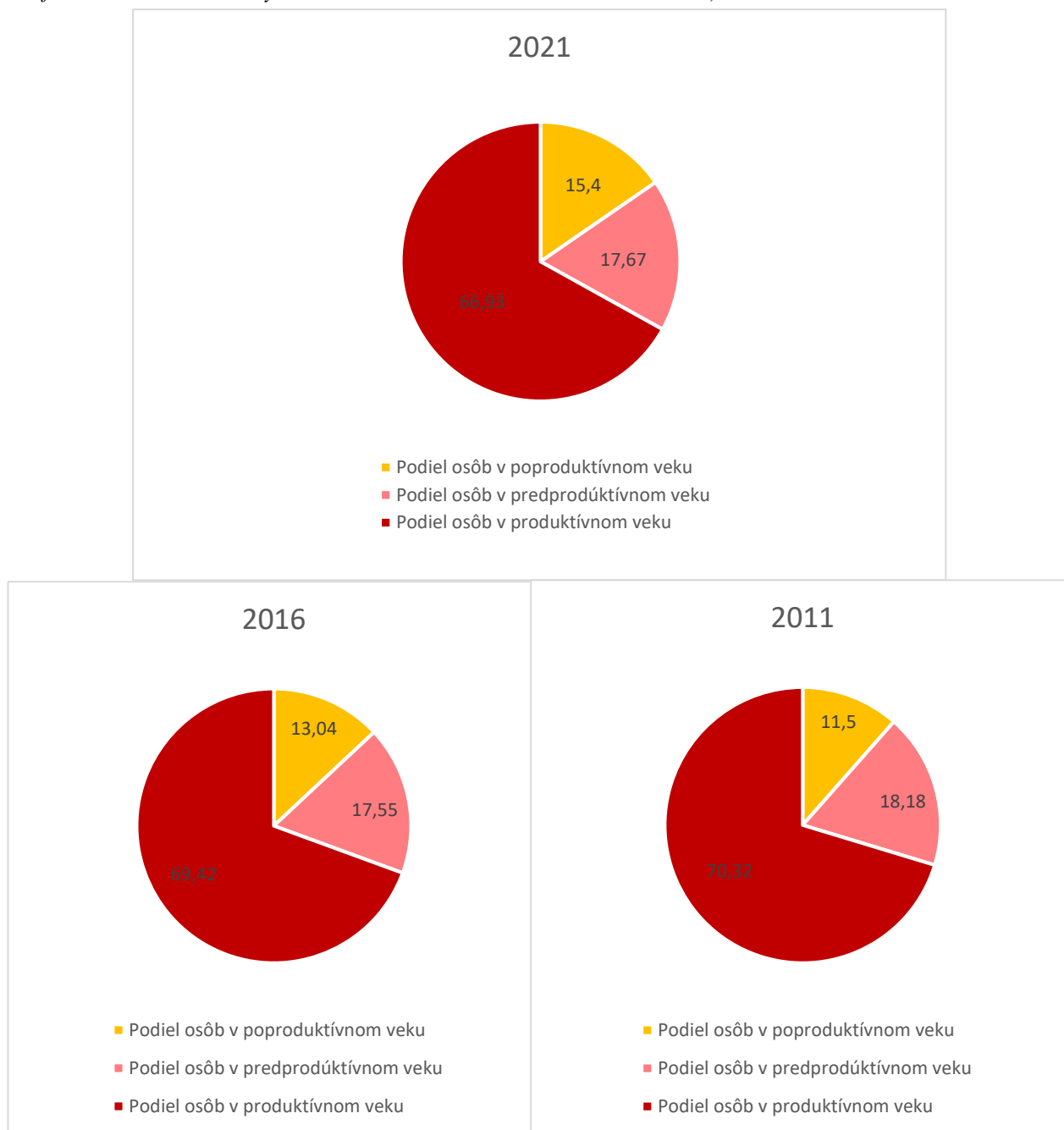

V predproduktívnom veku je 17,67 % , čím sa radí aj medzi okresy Slovenska s vysokým podielom osôb v predproduktívnom veku. Rovnako je to jeden zo štyroch okresov s najnižším podielom osôb v poproduktívnom veku v rámci kraja.

³⁾ http://datacube.statistics.sk/#!/view/sk/vbd_dem/om7005rr/v_om7005rr_00_00_00_sk.

⁴⁾ http://datacube.statistics.sk/#!/view/sk/vbd_dem/om7005rr/v_om7005rr_00_00_00_sk.

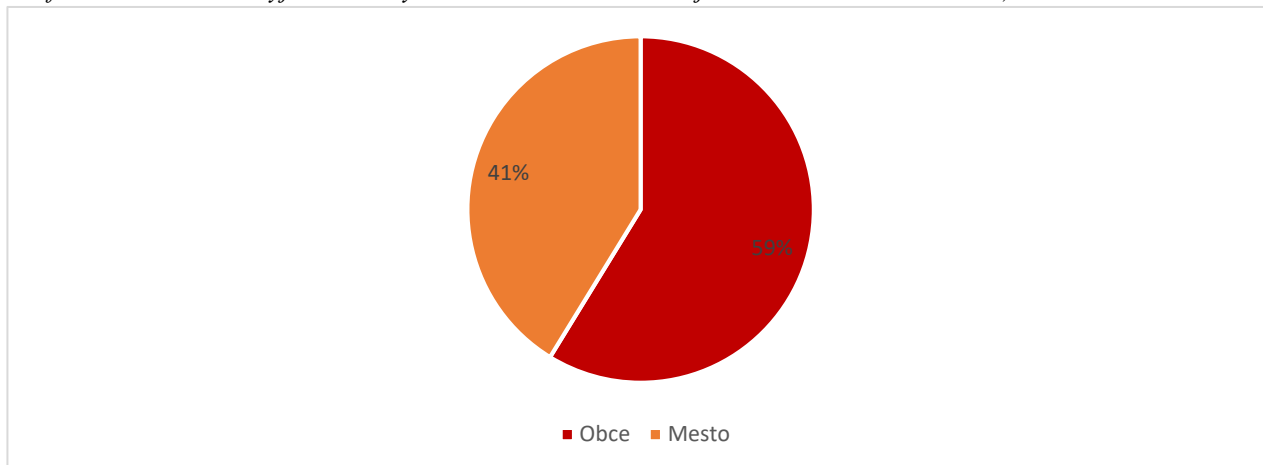
Graf č. 5 Vekové zloženie obyvateľstva okresu Trebišov v rozmedzí 10 rokov ⁵⁾

Okres Trebišov je z hľadiska štruktúry rozdelený na **4 mestá a 78 obcí** z ktorých až 27 má menej ako 500 obyvateľov, čo tvorí 32,93 % z celkového počtu obcí, 29 obcí s počtom obyvateľov od 500-999, 22 obcí s počtom obyvateľov 1000-3499 a štyri mestá. Sú nimi okresné mesto Trebišov, mesto Sečovce, Kráľovský Chlmec a Čierna nad Tisou. Významnými sídlami okresu sú aj obce Streda nad Bodrogom a Vojčice, obe s veľkosťou nad 2000 obyvateľov. Prevažná časť územia je tvorená vidieckymi oblasťami.

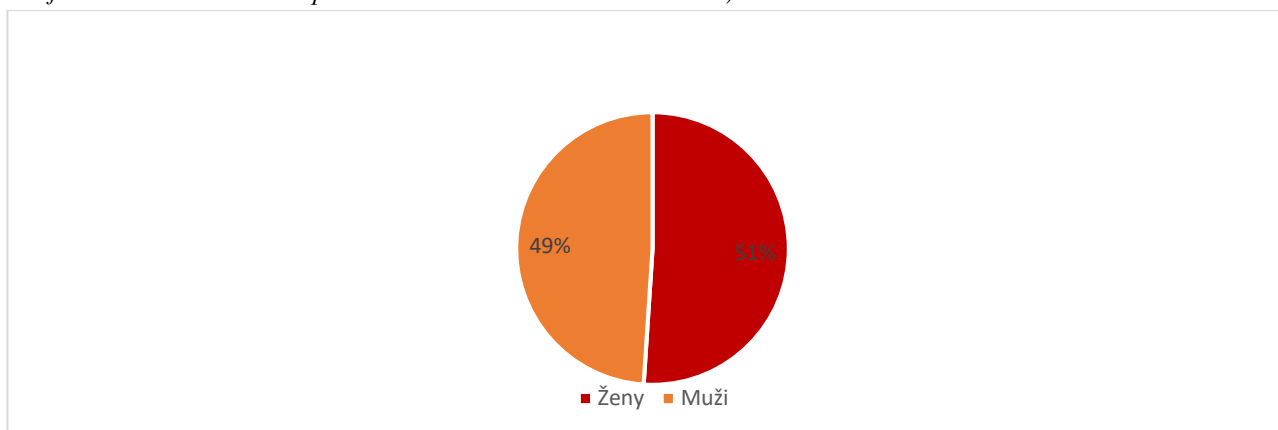
⁵⁾ http://datacube.statistics.sk/#!/view/sk/vbd_dem/om7007rr/v_om7007rr_00_00_00_sk.

Graf č. 6 Percentuálne vyjadrenie obyvateľov okresu Trebišov žijúcich v mestách a obciach ⁶⁾

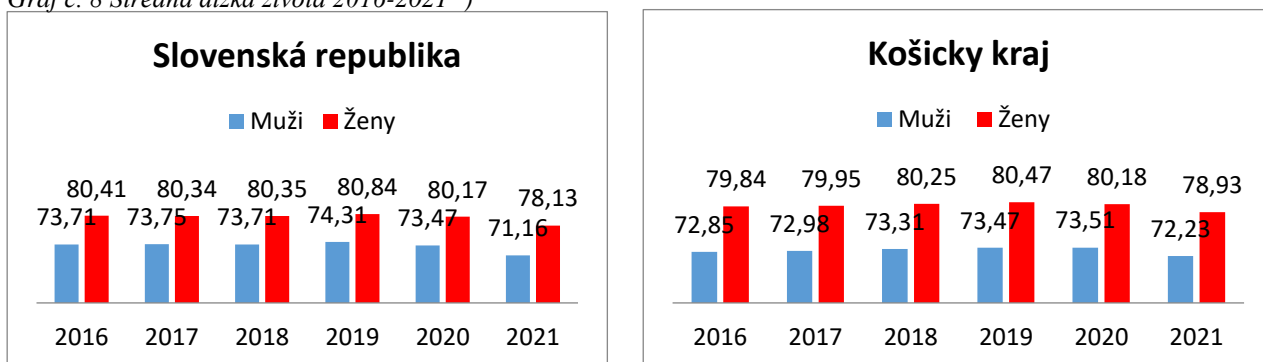
V obciach okresu Trebišov žije 58,71 % obyvateľov z celkového počtu. V osídleniach mestského typu žije 41,29 % obyvateľov. Celkom žije v okrese 52 923 (51,04 %) žien a 50 764 (48,96 %) mužov.

Graf č. 7 Percentuálne zastúpenie žien a mužov v okrese Trebišov ⁷⁾

V porovnaní s hustotou obyvateľov KSK (118,71 obyvateľov/km²), má okres Trebišov nižšiu hustotu obyvateľov (98,01 obyvateľov/km²), na čom má podiel aj samotná rozloha okresu a veľkostná štruktúra obcí. Túto hodnotu je možné považovať za nižšiu aj vzhľadom na priemer za SR (111,33 obyvateľov/km²).

Graf č. 8 Stredná dĺžka života 2016-2021 ⁸⁾

⁶⁾ http://datacube.statistics.sk/#/view/sk/VBD_DEM/om7101mr/v_om7101mr_00_00_00_sk.

⁷⁾ http://datacube.statistics.sk/#/view/sk/VBD_DEM/om7102mr/v_om7102mr_00_00_00_sk.

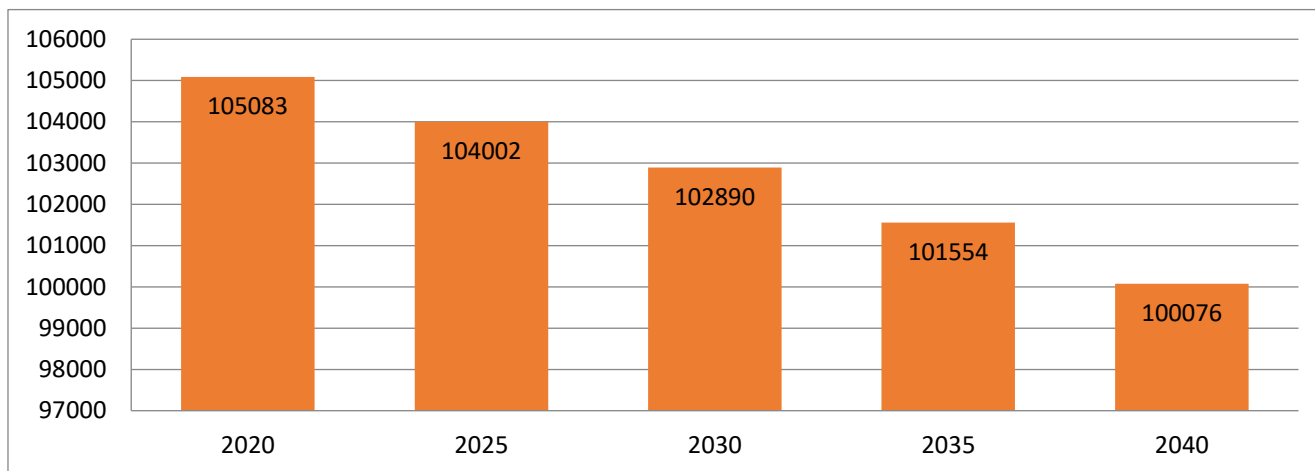
⁸⁾ http://datacube.statistics.sk/#/view/sk/vbd_sk_win2/om3802rr/v_om3802rr_00_00_00_sk.

Hodnota indexu starnutia sa v okrese dlhodobo zvyšuje. Okres Trebišov je spomedzi okresov KSK okresom s nižším percentuálnym podielom osôb v predproduktívnom veku 17,67 % v porovnaní s priemerom KSK (17,16 %), čím sa napriek tomu radí medzi okresy Slovenska s vyšším podielom osôb v predproduktívnom veku.

Rozlohou patrí okres Trebišov k najväčším okresom na Slovenku. Jeho celková rozloha je 1 074 km².

Podľa prognóz vývoja stavu obyvateľstva do roku 2040 je predpokladaný kontinuálny pokles na hodnotu 100 076 obyvateľov v porovnaní so súčasnými 103 687 (údaj k 31.12.2021).

Graf č. 9 Prognóza vývoja stavu obyvateľstva v okrese Trebišov⁹⁾

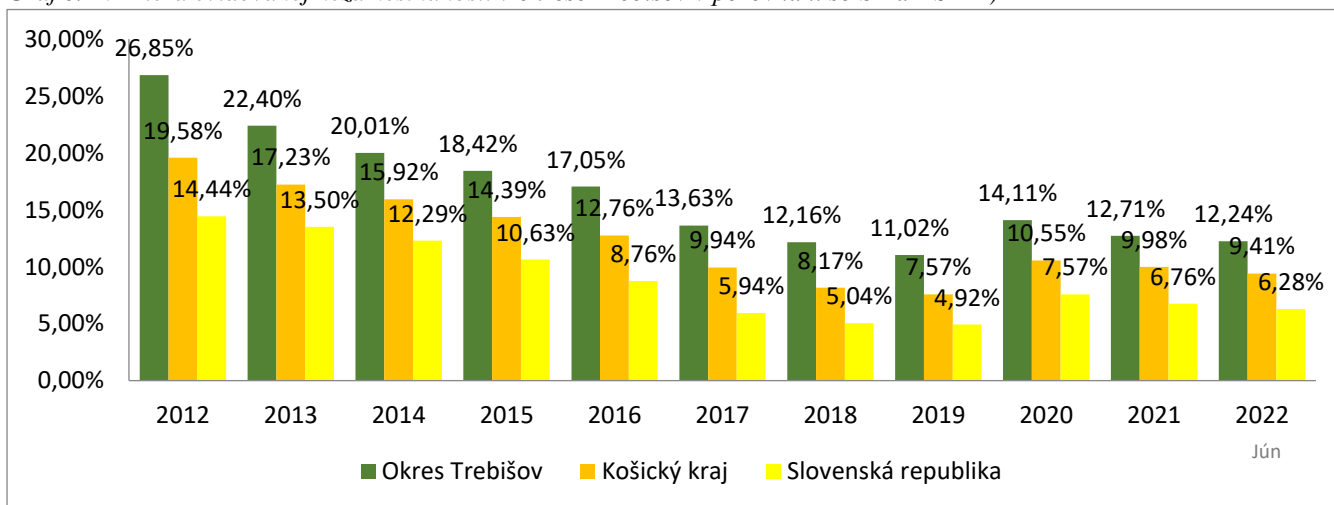

1.2. Nezamestnanosť

Miera evidovanej nezamestnanosti v okrese Trebišov bola k 30.06.2022 na úrovni 12,24 %.

Okres je tretí v poradí s najvyššou mierou nezamestnanosti v rámci KSK, aj napriek tomu, že disponibilný počet UoZ klesol ku koncu roka 2019 na hodnotu 5 589, čo bola v sledovanom období pred nástupom pandémie COVID-19 najnižšou hodnotou za obdobie posledných 10 rokov. Aktuálny disponibilný počet uchádzačov o zamestnanie mierne vzrástol a k 30.06.2022 dosahoval hodnotu 5917. Miera nezamestnanosti v okrese Trebišov, je však dlhodobo nad slovenským priemerom.

Graf č. 10 Miera evidovanej nezamestnanosti v okrese Trebišov v porovnaní so SR a KSK¹⁰⁾

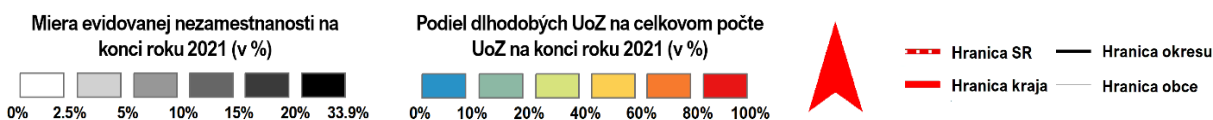
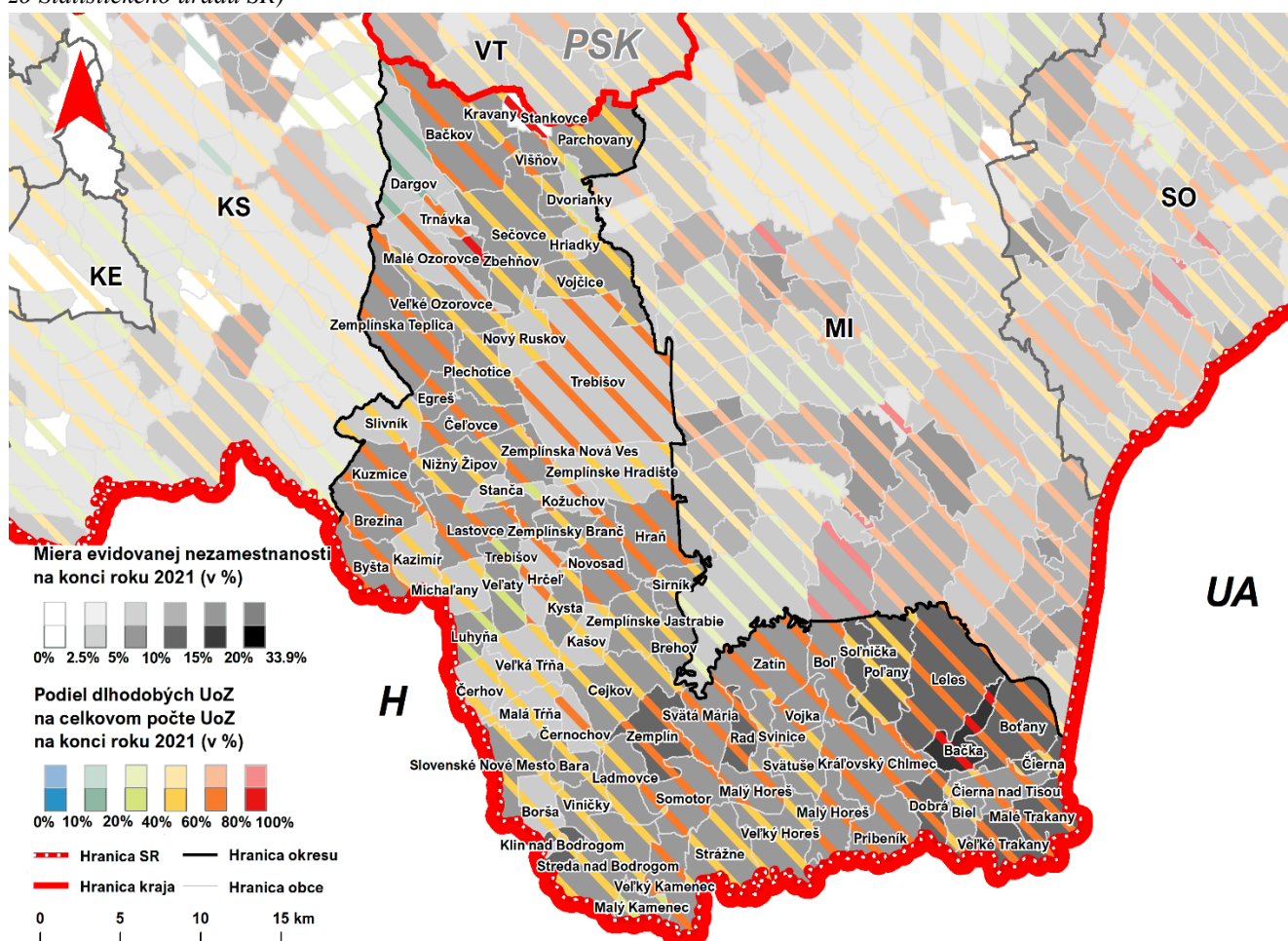

⁹⁾ <http://www.infostat.sk/vdc/pdf/Krajokprog2040.pdf>.

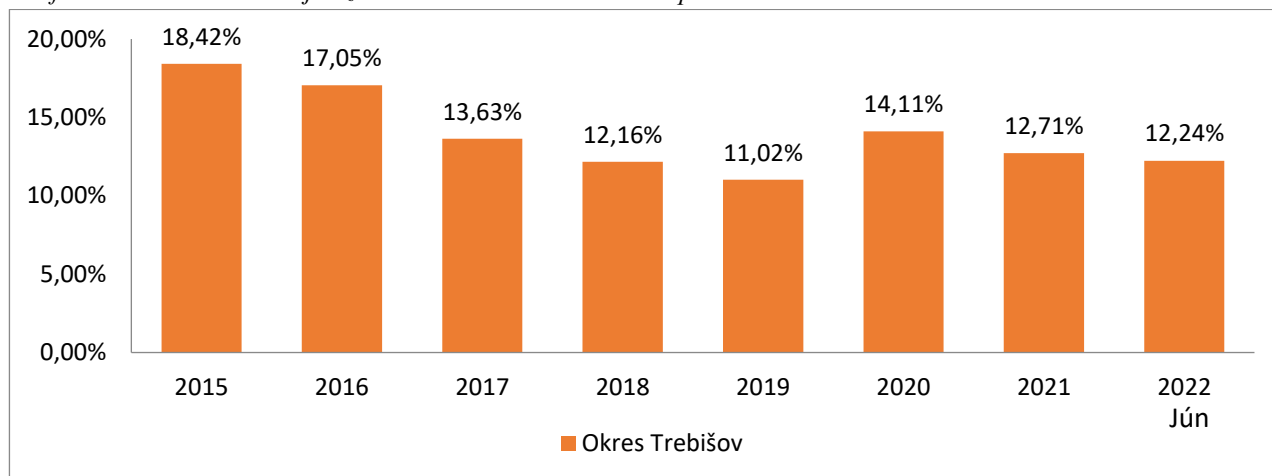
¹⁰⁾ http://datacube.statistics.sk/#!/view/sk/VBD_SK_WIN/pr3108rr/v_pr3108rr_00_00_00_sk.

Špecificky za obdobie realizácie **Akčného plánu rozvoja okresu Trebišov (2016-2019)** zaznamenávame **pokles miery evidovanej nezamestnanosti** o 2,94 %, čo prevažuje krajský (2,21 %) aj celoslovenský priemer (1,19 %). Najnižšiu hodnotu za sledované obdobie dosahuje miera evidovanej nezamestnanosti v roku 2019. Najvýraznejší pokles bol dosiahnutý medzi rokmi 2016 a 2019 (6,03 p. b). Medzi rokmi 2019 a 2020 však opätovne zaznamenávame v okrese Trebišov vyšší medziročný nárast (3,09 %) než v KSK (2,98 %) a SR (2,65 %).

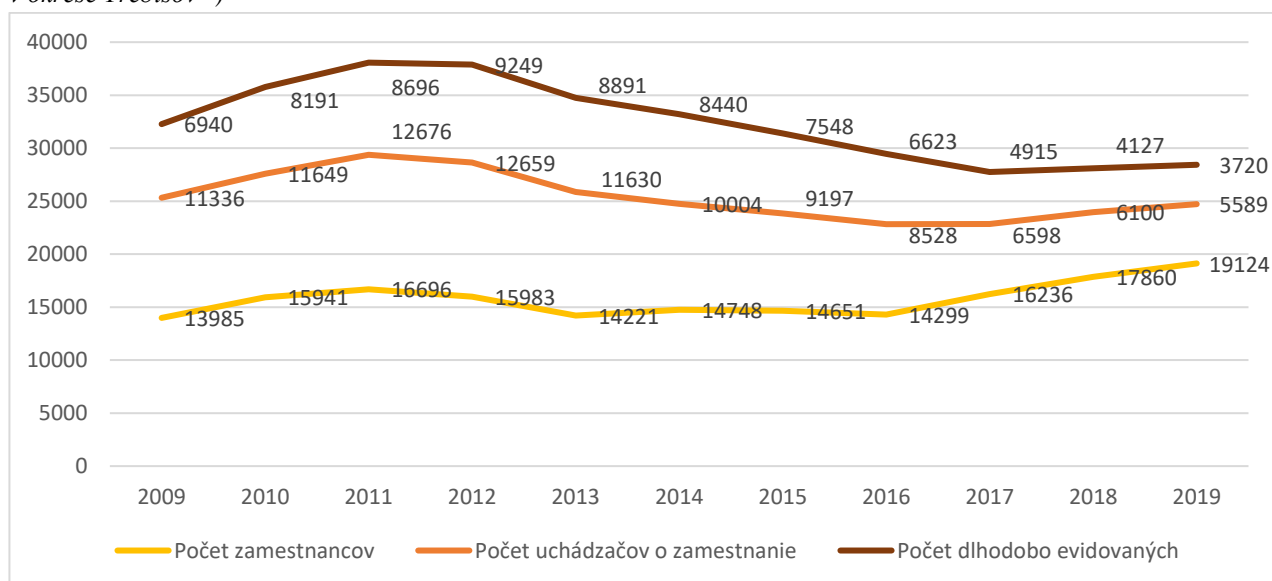
Mapa č. 1 Podiel dlhodobých UoZ na celkovom počte UoZ na konci roka 2021 (spracované na základe údajov zo Štatistického úradu SR)

Graf č. 11 Miera evidovanej nezamestnanosti okresu Trebišov podľa ÚPSVaR

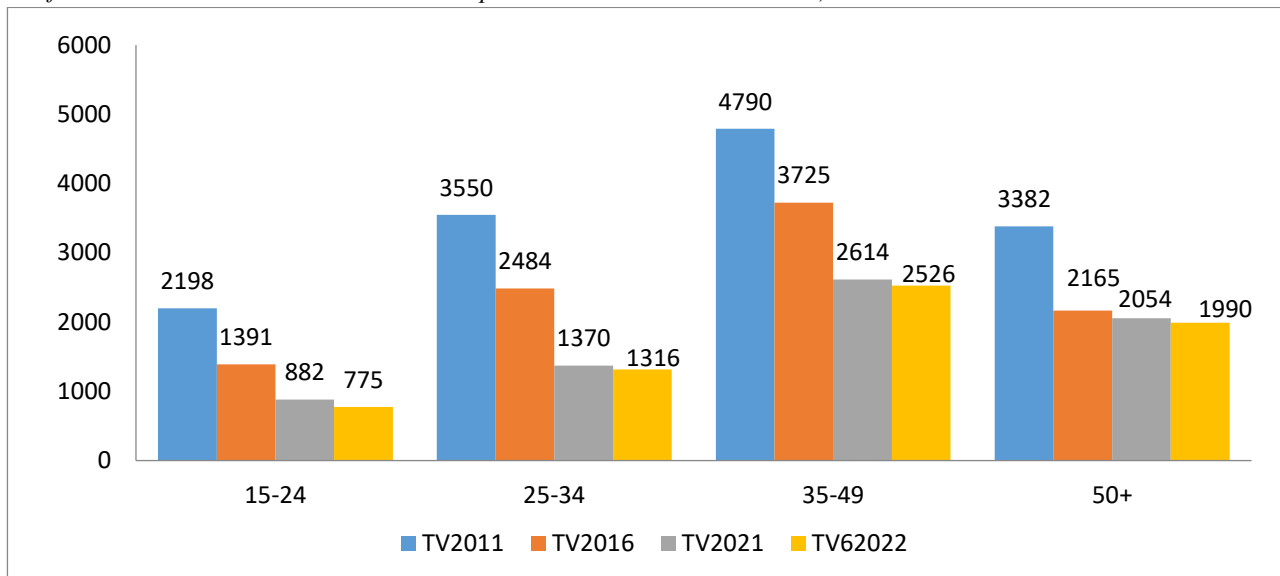
Celkový počet zamestnancov v okrese Trebišov zrástol od roku 2009 do roku 2019 o 3,2 %. Tempo rastu počtu zamestnancov bolo hlboko pod priemerom kraja. **Z celkového počtu UoZ** patrí do skupiny **dlhodobo nezamestnaných občanov** až **59,2 %**. Okres Trebišov má spomedzi všetkých okresov KSK najvyšší podiel dlhodobo evidovaných UoZ.

Graf č. 12 Počet zamestnancov, uchádzačov o zamestnanie a dlhodobo nezamestnaných uchádzačov o zamestnanie v okrese Trebišov¹¹⁾

Z hľadiska vekovej štruktúry UoZ dominujú UoZ vo veku od 35 do 49 rokov-2526, ktorí tvoria 42,69 % z celkového počtu UoZ.

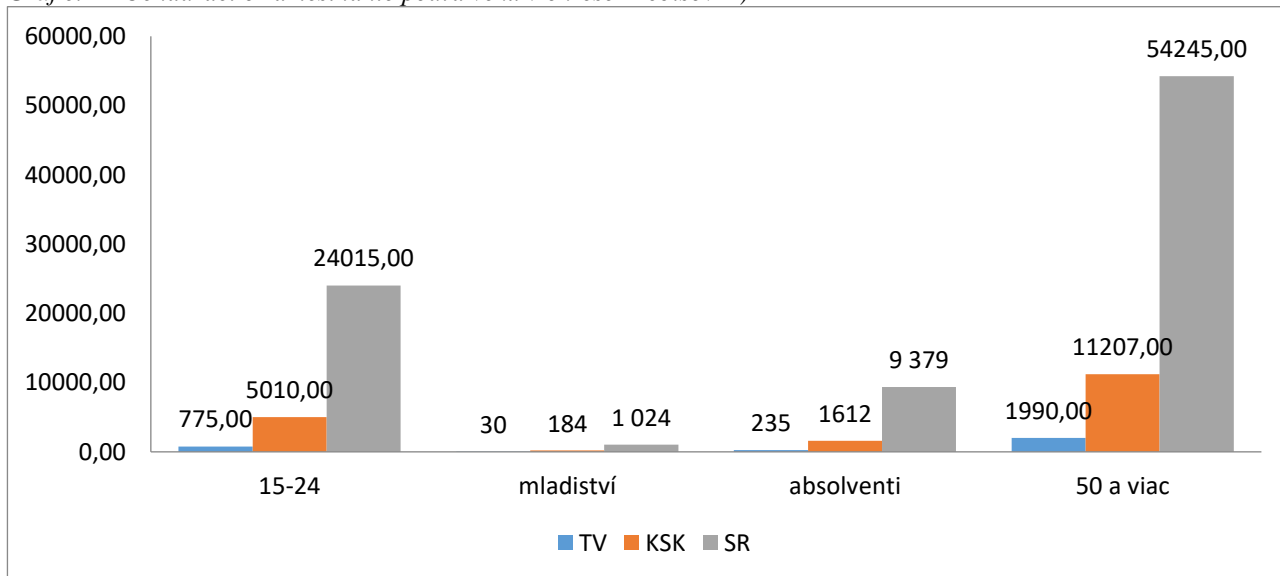
Špecificky v okrese Trebišov sa stretávame v období rokov 2011-2021 s výrazným nárastom počtu UoZ od roku 2019 vo veku nad 50 rokov, ktorý v súčasnosti dosahuje 1 990 osôb, čo je 33,63 % z celkového počtu UoZ, čím v rokoch 2016-2022 dosiahol krajský aj celoslovenský stav.

¹¹⁾ http://datacube.statistics.sk/#/view/sk/VBD_SK_WIN/pr3106rr/v_pr3106rr_00_00_00_sk.

Graf č. 13 Počet uchádzačov o zamestnanie podľa veku v okrese Trebišov ¹²⁾Tabuľka č. 1 Číselné vyjadrenie UoZ v okrese Trebišov ¹³⁾

Mesiac/Rok			6/2022		
Vek	15- 24	25-34	35 - 49	50 a viac	Spolu
Počet	775	1316	2526	1990	6607

Najväčšia miera UoZ je v kategórii 35-49 rokov. Celkový počet UoZ je 2526, čo predstavuje 42,69 %.

Graf č. 14 Uchádzači o zamestnanie podľa veku v okrese Trebišov ¹⁴⁾

¹²⁾ http://datacube.statistics.sk/#!/view/sk/VBD_SK_WIN/pr3107rr/v_pr3107rr_00_00_00_sk.

¹³⁾ http://datacube.statistics.sk/#!/view/sk/VBD_SK_WIN/pr3107rr/v_pr3107rr_00_00_00_sk.

¹⁴⁾ http://datacube.statistics.sk/#!/view/sk/VBD_SK_WIN/pr3107rr/v_pr3107rr_00_00_00_sk.

1.3. Vzdelávanie

Na základe sčítania obyvateľstva v roku 2021 vyplýva, že v rámci **vzdelanostnej štruktúry obyvateľstva** okresu Trebišov dominujú obyvatelia s **úplným stredným vzdelaním s maturitou v podiele 23,81 %**, **učňovským a odborným vzdelaním (bez maturity) s podielom 20,06 %** a **neaplikovateľným vzdelaním s podielom 12,80 %**.

V okrese sa nachádza **67 materských škôl**, v ktorých je prijatých **2 328 detí**; Na základe prepočtov Inštitútu vzdelávacej politiky podľa údajov registra fyzických osôb (2018) a rezortného informačného systému Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu (2018) v okrese Trebišov navštevovalo predškolské zariadenia **65 % 5-ročných detí**. V sieti škôl je zaradených **22 plne organizovaných základných škôl**.

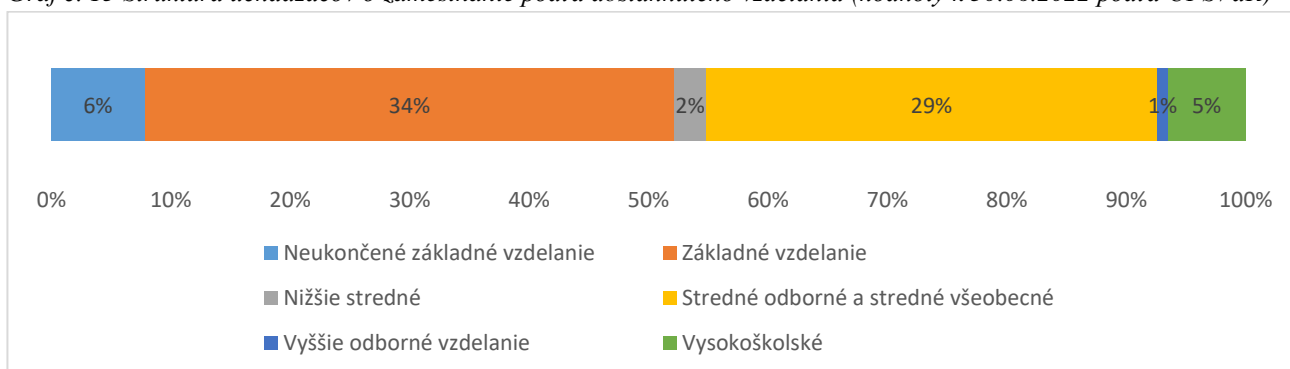
V rámci každoročne organizovaného celoslovenského testovania piatakov v predmetoch matematika, slovenský jazyk a literatúra na reprezentatívnej vzorke žiakov sa **v roku 2022** v kategórii **matematika** okres Trebišov umiestnil na piatom mieste odspodu celoslovenského rebríčka v kategórii „**Silne vecne významne horšie ako národný priemer**“.

V testovaní zo **slovenského jazyka a literatúry** sa okres Trebišov umiestnil na štvrtom mieste odspodu v kategórii „**Silne vecne významne horšie ako národný priemer**“. Podiel žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia v okrese Trebišov je viac ako 5 %.

V okrese je **8 základné umelecké školy** v Trebišove, Sečovciach, Bačkove, Novosade, Kráľovskom Chlmcu a v Čiernej nad Tisou. Z celkového počtu základných umeleckých škôl sú **4 obecné/mestské**, **3 súkromné** a **1 cirkevná**. Sieť špeciálnych škôl tvorí **10 špeciálnych základných škôl**. V okrese Trebišov je **10 stredných škôl** (z toho **3 gymnáziá**, **7 stredných odborných škôl**). Nenachádza sa tu priamo ani jedna vysoká škola.

Najväčší podiel UoZ z celkového počtu UoZ tvorí skupina obyvateľov s **ukončeným základným vzdelaním, teda 2302 UoZ, čo je 34,84 %**. Významný je podiel UoZ s ukončeným stredným odborným vzdelaním–1565 (24,30 %).

Graf č. 15 Štruktúra uchádzačov o zamestnanie podľa dosiahnutého vzdelania (hodnoty k 30.06.2022 podľa ÚPSVaR)

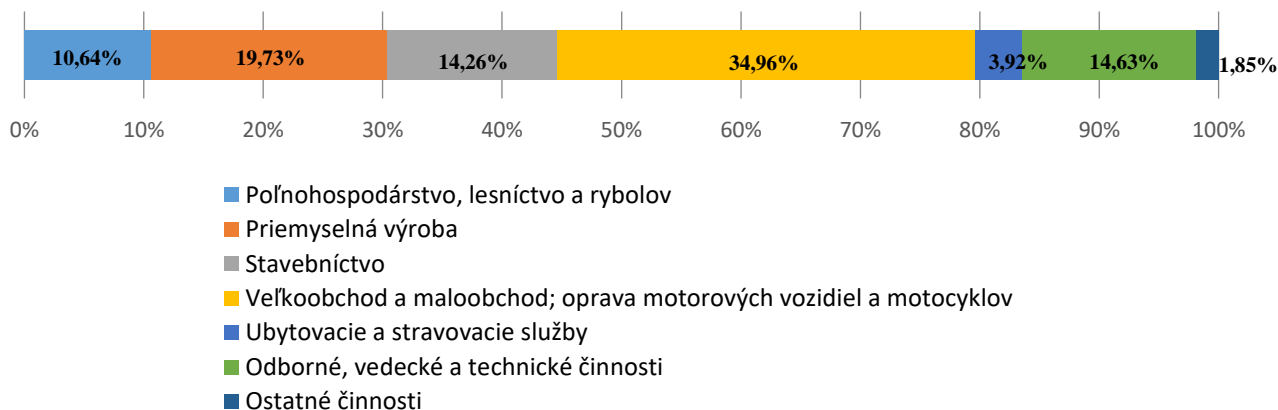
1.4. Podnikateľské prostredie

Na konci roka 2021 pôsobilo na území okresu Trebišov **1 913 podnikov**, teda **7,05 %** z celkového počtu podnikov evidovaných v KSK. Z hľadiska veľkostného hľadiska podľa počtu obyvateľov **1 100 podnikov** sú zamestnávateľmi do **49 zamestnancov** a **16 podnikov** zamestnávajúcich od **50 – 249 zamestnancov**. V okrese sa nachádzajú **2 veľké podniky** s počtom zamestnancov nad **250**. Počet podnikov a počet živnostníkov v okrese každoročne rastie.

Z hľadiska predmetu podnikania dominuje v štruktúre podnikateľského sektora veľkoobchod

a maloobchod. 473 subjektov s činnosťou v oblasti veľkoobchod a maloobchod tvorí 34,96 %, 267 subjektov s činnosťou v oblasti priemyselnej výroby tvorí 19,73 %, 198 subjektov v činnosti odborné vedecké a technické činnosti tvorí 14,63 % a 193 subjektov s činnosťou v oblasti stavebníctvo tvorí 14,26 %.

Graf č. 16 Štruktúra podnikov podľa ekonomických činností podľa SK NACE Rev.2 (hodnoty za rok 2020) ¹⁵⁾

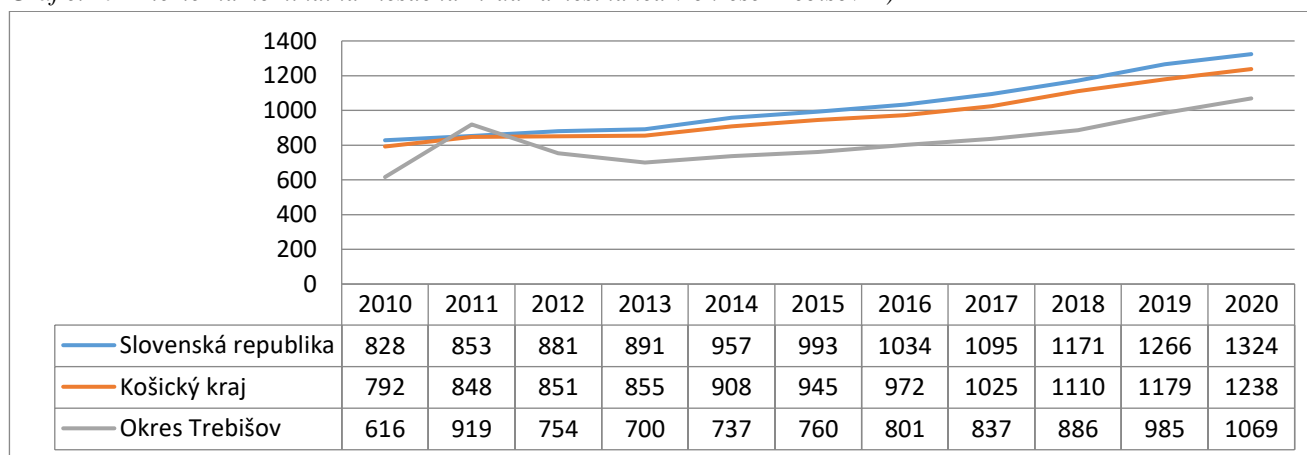

Najväčšou skupinou právnických osôb v riešenom území sú obchodné spoločnosti so 72 % zastúpením. Právnické osoby okresu tvoria 6,71 % z celkového počtu právnických osôb pôsobiacich v kraji.

Ku koncu roka 2021 bolo v území ekonomicky aktívnych 4 271 súkromne podnikajúcich fyzických osôb– živnostníkov. Samostatne zárobkovo činné osoby pôsobia najmä v priemyselnej výrobe, veľkoobchode a maloobchode, stavebníctve, poľnohospodárstve.

Priemerná nominálna mzda zamestnancov v okrese bola v roku 2020 na úrovni 1069 EUR. Bola predposlednou najvyššou v KSK. **Celoslovenský priemer je o 255 EUR vyšší.** Priemerná nominálna mzda v okrese Trebišov je na úrovni 80,74 % z celoslovenského priemeru.

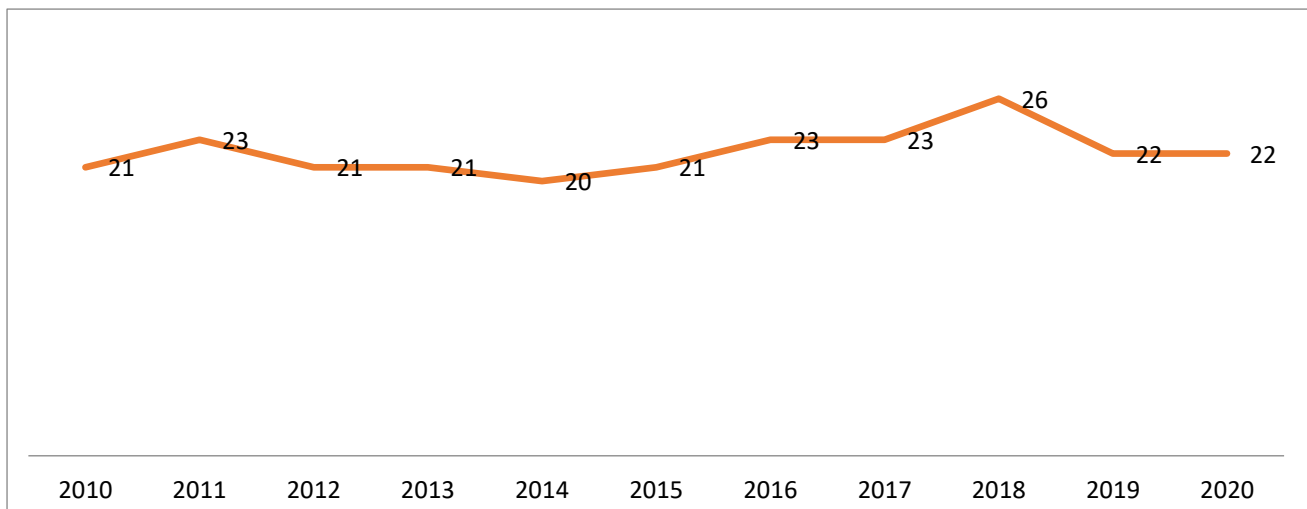
Graf č. 17 Priemerná nominálna mesačná mzda zamestnanca v okrese Trebišov ¹⁶⁾

V okrese Trebišov evidujeme v roku 2020 22 priemyselných závodov s 20 a viac zamestnancami.

¹⁵⁾ http://datacube.statistics.sk/#/view/sk/VBD_SK_WIN/og3002rr/v_og3003rr_00_00_00_sk.

¹⁶⁾ http://datacube.statistics.sk/#/view/sk/VBD_SK_WIN/np3110rr/v_np3110rr_00_00_00_sk.

Graf č. 18 Počet priemyselných závodov v okrese Trebišov ¹⁷⁾

V okrese má najvýznamnejšie zastúpenie potravinársky priemysel, sústredený prevažne v okresnom meste. Územie okresu je takmer celé odlesnené, väčšinu poľnohospodárskej pôdy tvorí orná pôda. Pestuje sa pšenica a jačmeň, cukrová repa, kukurica, tabak, zelenina, lucerna aj konope. Na juhu okresu leží časť svetoznámej tokajskej vinohradníckej oblasti. V ovocných sadoch sa darí čerešňiam, višňiam a broskyniam.

Okres Trebišov historicky dominoval v oblasti poľnohospodárskej a potravinárskej výroby, ktorej úpadok významne ovplyvnil vývoj priemyslu v okrese Trebišov. V 90-tych rokoch minulého storočia došlo po zmene spoločenského zriadenia k zmenám v štruktúre priemyslu. Nosným odvetvím sa stal spracovateľský priemysel zameraný prevažne na spracovanie kovov. Potravinárska výroba je významne zastúpená výrobou a spracovaním čokolády a cukrovínok. Rozvinutý je aj stavebný priemysel. V lokalite je nedostatočne zastúpený elektrotechnický priemysel. Ekonomika okresu Trebišov bola po roku 1989 výrazne postihnutá rozpadom odvetví agropotravinárskeho, spracovateľského, strojárskeho, nábytkárskeho priemyslu a priemyslu stavebných hmôt. Dôležitým faktom ostáva, že ide o okres s najvyšším podielom poľnohospodárskej pôdy (73 %), čo ma výrazný vplyv na štruktúru priemyslu.

Zlepšenie neprinesla ani investícia do priemyselného parku v areáli bývalého závodu Frucona, ktorý bol uvedený do prevádzky v roku 2008. Na výstavbe priemyselného parku sa podieľali vkladom finančných prostriedkov mesto, SARIO a vlastník areálu, ktorý ho prenajal mestu nájomnou zmluvou. Z celkovej plochy bolo prenajatých len 30,18 %. Kapacita pre rozvoj priemyslu nie je ani zďaleka využitá nielen v samotnom priemyselnom parku, či v okresnom meste, ale ani v okrese ako celku, hoci tu sú predpoklady pre rozvoj priemyselných odvetví využívajúcich vlastné zdroje - pracovnú silu, vlastné prírodné zdroje regiónu a polohu regiónu. ¹⁸⁾ V súčasnosti je priemyselný park s nulovým využitím.

Z celkovej rozlohy okresu Trebišov zaberajú lesné pozemky plochu 14 540 ha. Štátna správa registruje 31 pozemkových spoločností, 41 uznaných poľovných revírov, ktoré obhospodarujú plochu 96 226 ha poľovnej plochy. Na území okresu sa nachádza jedinečné prírodné územie Európskeho významu, CHKO Latorica, chránené vtáčie územie. ¹⁸⁾ Okres Trebišov disponuje 78 748 ha poľnohospodárskej pôdy. Z tejto výmery je 57 052 ha ornej pôdy, 16 058 ha trvalo trávnych porastov, 1 778 ha viníc, 671 ha sádov a 3 188 ha záhrad. Osobitne významné sú vinice zaradené do vinohradníckej oblasti Tokaj, kde pôsobí 17 subjektov, ktoré sa venujú pestovaniu hrozna a výrobe vína. ¹⁸⁾

¹⁷⁾ http://datacube.statistics.sk#!/view/sk/VBD_SK_WIN/np3002rr/v_np3002rr_00_00_00_sk.

¹⁸⁾ Akčný plán rozvoja okresu Trebišov v znení dodatku č. 3.

Tabuľka č. 2 Zamestnávateľa v okrese Trebišov podľa ÚPSVaR

Názov	Veľkosť organizácie (počet zamestnancov)
Nemocnica s poliklinikou Trebišov	500-999
ELEKTROCONNECT, s.r.o.	250-499
Nemocnica s poliklinikou n.o. Kráľovský Chlmec	200-249
Mesto Trebišov	200-249
LUMEN - Špecializované zariadenie, zariadenie pre seniorov a domov sociálnych služieb	150-199
Mesto Kráľovský Chlmec	100-149
ERFOLG s.r.o.	100-149
Mesto Sečovce	100-149
Technické služby mesta Trebišova	100-149
Základná škola, I. Krasku	100-149
DeutschMann Internationale Spedition s.r.o.	100-149
ChocoSuc Partner, s.r.o.	50-99
BULK TRANSSHIPMENT SLOVAKIA, a. s.	50-99

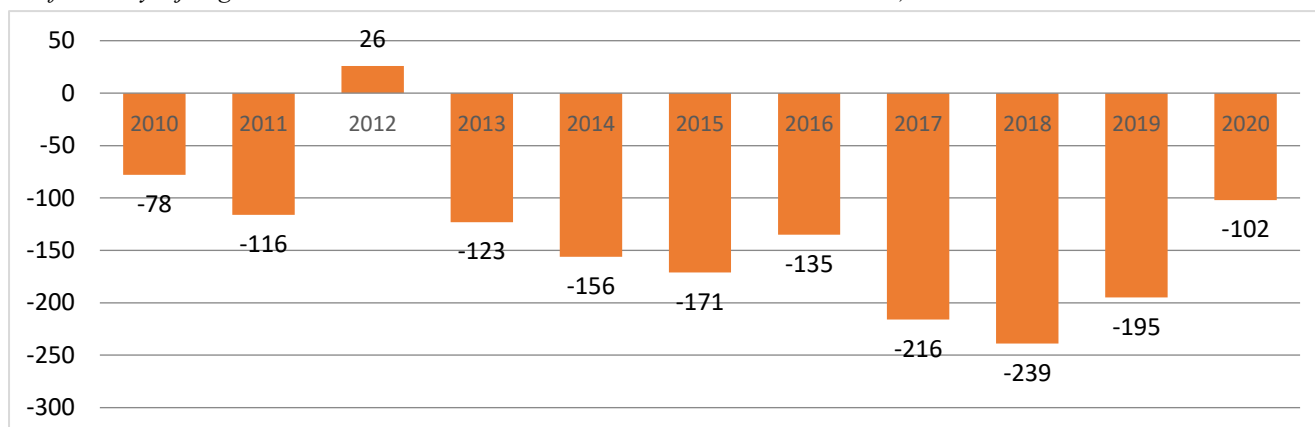
Hrubý obrat priemyselných závodov v okrese začal v období 2015 až 2019 klesať, pričom v predchádzajúcom období ročne rástol. Ide teda o opak celoslovenského trendu v tejto oblasti.

1.5. Migrácia

Migrácia z okresu Trebišov zaznamenáva z dlhodobého hľadiska **negatívny trend**. Mimo hraníc okresu sa sťahuje každoročne väčší počet ľudí, než do okresu prichádza. V období posledných 10-tich rokov (2010-2020) iba v dôsledku migrácie klesol počet obyvateľov okresu Trebišov o 8 818 obyvateľov.

Tento trend celkovo nekopíruje situáciu **v KSK. Z okresu sa sťahujú najmä mladí ľudia v produktívnom veku**. Najčastejšie odchádzajú ľudia z okresu do Košíc, Bratislavy a do okresu Michaloviec.

Hlavným dôvodom odchodu mladých ľudí je cesta za lepším finančným ohodnotením rovnakej práce, akú by vykonávali v okrese Trebišov.

Graf č. 19 Vývoj migračného salda v okrese Trebišov v období rokov 2011 -2020 ¹⁹⁾

Migrácia medzi okresmi a krajinami sa do veľkej miery negatívnym spôsobom viaže aj na **vlastníctvo nehnuteľností**. V tejto oblasti je SR s krajinou na európske pomery nadmerným podielom nehnuteľností v osobnom vlastníctve. V rámci krajín EU 27, je Slovensko s podielom **90.9 % tret'ou krajinou v poradí s najvyšším podielom obydľí v osobnom vlastníctve**.

Na základe uvedených skutočností je možné konštatovať, že migrácia osôb v produktívnom veku mimo hraníc z okresu prebieha v stále vyššej miere a to aj napriek významnej prekážke v podobe vlastníctva nehnuteľností v týchto okresoch. Ďalšie informácie k tejto téme sú uvedené v časti bývanie a infraštruktúra.

1.6. Dopravná infraštruktúra

Okres Trebišov má rozlohu 1074 km². Nachádza sa na juhovýchodnom okraji Slovenska. Má spoločnú hranicu s dvoma štátmi, na juhu s Maďarskom a na východe s Ukrajinou. Západná hranica s okresom Košice - okolie prechádza po hrebeni Slanských vrchov, na severe susedí s okresom Vranov nad Topľou z Prešovského kraja. Najdlhšiu hranicu tvorí na východe s okresom Michalovce. ²⁰⁾

Cestné dopravné napojenie okresu Trebišov tvoria cesty I/19 medzinárodného významu (E58) (v úseku Dargov – hranica okresu Trebišov a Michalovce) a I/79 zaradená do základnej komunikačnej siete. Táto spája Vranov nad Topľou a obec Čierna pri štátnej hranici s Ukrajinou, kde sa končí bez hraničného priechodu. Jej celková dĺžka je 90 km. ²¹⁾

Okresom vedie najvýznamnejšia železničná trať spájajúca SR s Ruskom a Ukrajinou. V Čiernej nad Tisou sa nachádza prekladisko tovarov a vagónov zo širokorozchodnej trate v Ukrajine na trať s európskym štandardným rozchodom. Okrem železničného hraničného priechodu sú na území okresu ešte 2 cestné priechody s Maďarskom, a to v Slovenskom Novom Meste a vo Veľkom Kamenci. ²¹⁾ Dôležitý železničný uzol medzinárodného významu v Čiernej nad Tisou so štandardnou a širokorozchodnou traťou má dominantné postavenie v preprave tovarov smerom na Ukrajinu a opačne. Širokorozchodná trať vedie v úseku Haniska pri Košiciach – Maťovce, hranica s Ukrajinou a umožňuje dopravu surovín do hutníckeho komplexu v Košiciach a do krajín západnej Európy. V Košiciach a Dobrej pri Čiernej nad Tisou sú vybudované terminály kombinovanej cestnej a železničnej dopravy. Terminál Dobrá a prekladisko tovarov Čierna nad Tisou majú potenciál zohrávať významnú úlohu v integračných procesoch Ukrajiny v rámci Európskej únie, ale aj trojstrannej spolupráce zahŕňajúc Maďarsko. ¹⁸⁾ Hustota cestnej siete je 0,433 km/km².

¹⁹⁾ http://datacube.statistics.sk/#!/view/sk/VBD_DEM/om7106rr/v_om7106rr_00_00_00_sk.

²⁰⁾ <https://www.slovensko.sk/sk/lokality/17ca40b0-0772-4adb-a023-20535e5cb3e0>.

²¹⁾ <https://www.slovensko.sk/sk/lokality/17ca40b0-0772-4adb-a023-20535e5cb3e0>.

Tabuľka č. 3 Stav ciest v okrese Trebišov podľa triedy cesty²²⁾

Trieda cesty	Dĺžka ciest (km)	Veľmi dobrý VD (km)	Dobrá D (km)	Vyhovujúci V (km)	Nevyhovujúci NV (km)	Havarijný H (km)	v nevyh. alebo havarij. stave (km)	v nevyh. alebo havarij. stave (%)
I.	98,641	52,104	1,154	0,000	32,433	15,049	47,482	48%
II.	38,600	20,422	0,087	0,087	17,811	0,000	17,811	46%
III.	327,694	213,343	4,572	24,128	85,526	0,496	86,022	26%

Spolu je v okrese Trebišov 10 trás, ktoré majú 132 km. Región Dolného Zemplína je ideálnou oblasťou pre rozvoj cykloturistiky, zvlášť pre tvorbu trás stupňa obtiažnosti rekrea (t. j. trás pre menej zdatných cyklistov). Platí to hlavne pre jeho rovinnú aj pahorkatinnú časť, kde existuje relatívne hustá sieť ciest nižšej triedy (druhej, tretej triedy, spevnené a nespevnené poľné cesty) s malou frekvenciou cestnej premávky. V oblasti Východoslovenskej nížiny existuje taktiež množstvo ochranných protipovodňových hrádzi so spevnenou korunou, resp. s cestou vybudovanou na korune hrádze vhodných pre cykloturistiku.

1.7. Cestovný ruch

Napriek skutočnosti, že vývoj cestovného ruchu v okrese Trebišov má v posledných rokoch pozitívny trend, prírodný a kultúrny potenciál okresu nie je efektívne využitý. Zemplín disponuje vzácnou koncentráciou ruín stredovekých hradov, kaštieľmi a inými kultúrnymi pamiatkami, múzeami. Atraktívnou destináciou regiónu je vinohradnícka oblasť Tokaj s koloritom historických vínnych pivníc, tradíciami osláv vinobrania, kultúrnymi folklórnymi podujatiami, kúpeľmi Byšta (chátrajú už niekoľko rokov), rozmanitou prírodou v Zemplínskom a Slanskom pohorí, atraktívnymi cyklotrasami, možnosťou atraktívnej plavby po rieke Bodrog, rybníkmi, vodnými dielami. Dôvodom nedostatočného využívania tohto potenciálu je nielen chýbajúca kvalita a komplexnosť infraštruktúry cestovného ruchu, napr. ubytovacích a stravovacích kapacít a komplexnosť ponuky, ale aj malá koordinácia regionálnej ponuky a jej subjektov.¹⁸⁾

Vinohradnícka oblasť Tokaj leží v katastri siedmich obcí okresu, ako uzavretá vinohradnícka oblasť na kvalifikovaných honoch o výmere 908 ha na juhozápadných výbežkoch Zemplínskych vrchov. Tokajské vinohradníctvo predstavuje najstarší, hospodársky stále využívaný tradičný agroekosystém, ktorého originálny produkt nemá obdobu vo svete. Napriek tomu od 90-tych rokov došlo k značnému znehodnoteniu tohto bohatstva, vinohrady sú využívané len na 55,73 % (výmera produkčných vinohradov je 506 ha), 402 ha z legislatívne uznaných výmery je nevyužívaných. Právna ochrana vinohradníckej oblasti Tokaj je zabezpečená zápisom v elektronickom registri chránených označení pôvodu a chránených zemepisných označení Európskej komisie, ako aj medzinárodnou registráciou chráneného označenia pôvodu č. 45 „Tokajské víno zo Slovenskej oblasti“ z roku 1967 vo Svetovej organizácii duševného vlastníctva v Ženeve. Pre riešenie skutkového stavu bolo ustanovené Tokajské združenie, Združenie Tokajská vínná cesta a Občianske združenie Tokaj Regnum. Základom riešenia daného stavu je problém inštitútu náhradného užívania pozemkov, ktorý bráni oprávneným vlastníkom reštrukturalizovať a vysádzať nové vinohrady v regióne Tokaj. Preto treba urýchlene zrealizovať pozemkové úpravy, ako podmienku ďalšieho rozvoja vinohradníctva a cestovného ruchu.¹⁸⁾

Tokajská vinohradnícka oblasť je najmenšou zo šiestich vinohradníckych oblastí Slovenska. Tvoria ju

²²⁾ Slovenská správa ciest, https://www.ssc.sk/files/documents/shv/hl_prehl_ciest-2020.pdf.

7 obcí trebišovského okresu: Bara, Čerhov, Černochovo, Malá Tŕňa, Slovenské Nové Mesto, Veľká Tŕňa a Viničky. Z vinných ciest je najvýznamnejšia Tokajská vínná cesta v okrese Trebišov (Tokajská oblasť a Kráľovochľmecká oblasť), ďalšie vinárske cesty sa nachádzajú v okresoch Sobrance a Michalovce – Podvihorlatská vínná cesta a v okrese Košice – okolie Turniansko – Moldavská vínná cesta.

Trebišov je vzdialený od Košíc 49 km, od Bratislavy 473 km. Turisticky veľmi atraktívnymi sú okrem tokajskej vinohradníckej oblasti aj lužné lesy pri Latorici. Známy je kaštieľ v obci Borša, kde sa narodil František Rákóczi II., kaštieľ s parkom so zvyškami hradu Parič v Trebišove a Kamenecký hrad v obci Veľký Kamenec.

Architektonickou dominantou mesta Trebišov je **kaštieľ Andrásyovcov**, v súčasnosti sídlo Múzea a Kultúrneho centra južného Zemplína. V okrese sa nachádza mnoho vzácných kultúrohistorických pamiatok. Medzi najvýznamnejšie patrí kaplnka a kláštor rádu Premonštrátov z 12. storočia s freskovou výzdobou zo 14. storočia v obci Leles.

Rekreačné strediská cestovného ruchu:

Kúpele Byšta ležia uprostred listnatých lesov Slanských vrchov. Nachádzajú sa v nadmorskej výške 186 metrov na Slovensko- maďarskej hranici, 10 km na západ od Michaľan. Využívali sírnaté minerálne pramene na vaňové kúpeľné procedúry. Ubytovanie, stravovanie, kúpanie v troch prírodných bazénoch, vaňové kúpele s liečivou vodou, fínska sauna, opaľovanie pri vodnej nádrži s možnosťou rybolovu a prenájmu vodných bicyklov a člnov, letné športy, požičovňa horských bicyklov, vychádzky do okolitých lesov, zber lesných plodov. V súčasnosti sú nefunkčné, mimo prevádzky.

Dargov - priesmyk v Slanských vrchov, Pamätníkom hrdinov odhalených v r. 1955 na počesť 22 tisíc sovietskych vojakov padlých na tomto mieste v urputných bojoch počas druhej svetovej vojny. Pri východnom úpätí priesmyku, vedľa medzinárodnej ceste E- 50 (Sečovce-Košice), bol vybudovaný rekreačný komplex pozostávajúci z autokempingu KOLIBA a motorestu BIELE STUDNIČKY.

Autocamping Mária – Veľaty je privátny rekreačný komplex v blízkosti obce Veľaty v smere hlavnej cesty na Maďarsko pozostávajúci z motela, autokempingu, chatovej osady, reštaurácie, vinárne, termálne kúpalisko a športového areálu (futbalové ihrisko, plážový volejbal, tenisové kurty a basketbalové ihrisko). Pre rekreaťantov ďalej ponúka možnosti pešej turistiky, cykloturistiky a poľovania.

Zlaté piesky Tisa ležia v juhovýchodnom cípe okresu na hranici s Ukrajinou a Maďarskom, v katastri obce Malé Tarhany. V týchto miestach rieka Tisa tvorí štátnu hranicu medzi Slovenskom a Maďarskom.

Chránené územia:

Tajba - Národná prírodná rezervácia vyhlásená v roku 1966 s výmerou 27, 36 ha. Nachádza sa v katastri obce Streda nad Bodrogom. Územie predstavuje močiarne spoločenstvá mŕtveho ramena Bodroga s výskytom vzácnnej korytnačky močiarnej.

Veľké jazero - Prírodná rezervácia vyhlásená v roku 1967 s výmerou 8, 04 ha. Nachádza sa v katastrálnom území obce Vojka. Predstavuje jedinú slovenskú lokalitu rašeliniskového spoločenstva krovitých vrbín s výskytom vzácného druhu Slovenskej flóry - Adrovandky pľuzgiarnatej.

Zemplínska Jelšina - Prírodná rezervácia vyhlásená v roku 1961 s výmerou 51, 40 ha, izolovaný komplex prirodzených spoločenstiev lužného a slatinného jelšového lesa v katastrálnom území obce Zemplínske Jastrabie.

Poniklecová lúčka - Chránené nálezisko sa nachádza v katastrálnom území obce Malý Horeš. CHN vyhlásené v roku 1964 s výmerou 0,40 ha. Územie slúži na ochranu zvyškov pôvodnej xerothermnej vegetácie s výskytom vzácného Ponikleca uhorského a iných xerothermných a pieskomilných druhov.

Rašelinisko Boľ - Prírodná rezervácia vyhlásená v roku 1967 s výmerou 13, 63 ha. Nachádza sa severozápadne od Kráľovského Chlmca. Predstavuje jedno z najzachovalejších rašelinísk Potisskej nížiny so zriedkavým typom prirodzeného jelšovo - brezového lesa, v ktorom sa masovo vyskytuje Bezkoleneč klasnatý.

Bačkovská dolina - Národná prírodná rezervácia vyhlásená v roku 1967 o výmere 220, 04 ha. Územie tvoria staré i mladé bukovo - dubové porasty s hrebeňovým skalným reliéfom, ktorý vytvára optimálne ekologické podmienky pre hniezdenie chránených druhov vtákov. Nachádza sa severozápadne od obce Dargov.

Kašvár - Národná prírodná rezervácia vyhlásená v roku 1953, spresnená v roku 1980 s výmerou 50, 40 ha. Nachádza sa v katastrálnom území obce Ladmovce. Je to izolovaný vápencový ostrov na Východoslovenskej nížine s bohatou teplomilnou flórou a faunou.

Latorický Luh I., Latorický Luh II. - Prírodná rezervácia vyhlásená v roku 1967 s výmerou 40, 63 ha. Chránené územia tvoria zachované lesné spoločenstvá lužného lesa na aluviálnej nive rieky Latorica v katastrálnom území obce Boľany.

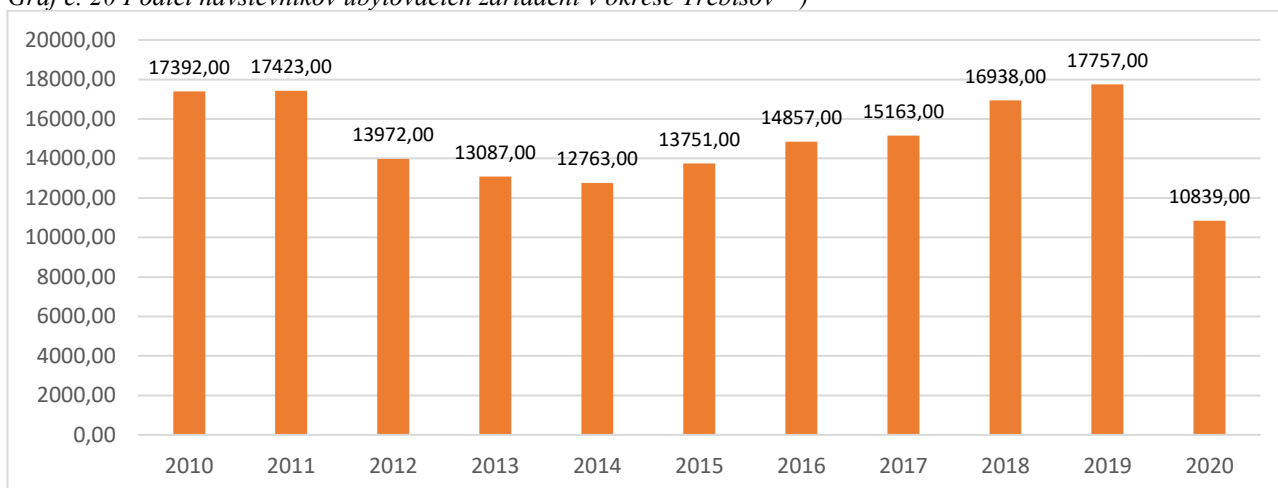
Ubytovacie zariadenia v okrese Trebišov tvoria 8,67 % z celkového počtu ubytovacích zariadení v KSK.

Z celkového počtu návštevníkov v kraji tvorili návštevníci v okrese Trebišov len 4,78 %. V okrese sa nachádza 32 ubytovacích zariadení s celkovou kapacitou lôžok 1 186. Počet návštevníkov v týchto zariadeniach bol v roku 2020 v absolútnych číslach **10 839 osôb**. Počet prenocovaní návštevníkov tvoril 20 282.

Z hľadiska kapacít a výkonov ubytovacích zariadení možno konštatovať, že vzhľadom na veľkosť okresu Trebišov je cestovný ruch v porovnaní s ostatnými okresmi rozvinutý veľmi slabo. Podiel ubytovacích zariadení v okrese Trebišov na celkových výkonoch kraja je len 2,9 % .

Návštevnosť začala postupne rásť od roku 2015, no v roku 2020 sa aj vplyvom pandémie prepadla na najnižšiu hodnotu za posledných 10 rokov, čo je v protiklade so všeobecným trendom zvýšenia miery turistického ruchu v rámci Slovenska v sezóne 2020.

Graf č. 20 Podiel návštevníkov ubytovacích zariadení v okrese Trebišov ²³⁾

²³⁾ http://datacube.statistics.sk/#/view/sk/VBD_SK_WIN/cr3002rr/v_cr3002rr_00_00_00_sk.

Sú tu vytvorené všetky predpoklady k úspešnému rozvoju cestovného ruchu. Región má možnosť stať sa obľúbeným miestom pre výlety. K tomu však musia byť vytvorené vhodné podmienky. Základom je dobudovaná infraštruktúra ako aj propagácia a informovanosť.

V zmysle vyššie uvedeného grafu je zjavné, že v roku 2020 došlo k poklesu počtu návštevníkov v okrese, a to aj v dôsledku pandémie. Z uvedeného dôvodu je nevyhnutné venovať sa znovu oživeniu cestovného ruchu a vytváraniu komplexných služieb cestovného ruchu, ktoré by vytvorili predpoklady k zotrvaní v návšteve územia kraja na viacdenných pobytoch.

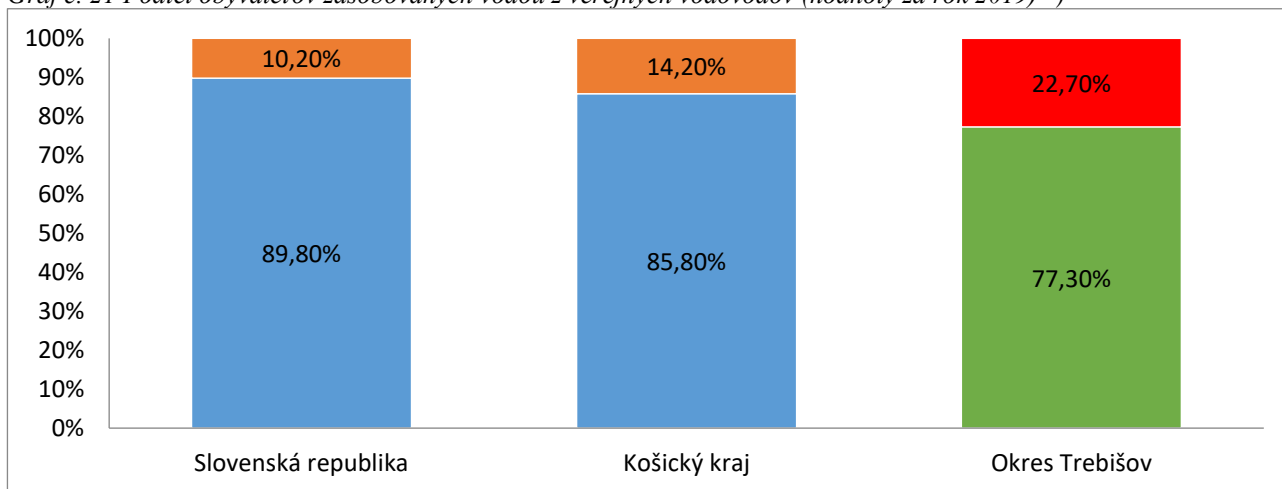
1.8. Bývanie a infraštruktúra

Domácnosti v KSK vykazujú na základe zisťovaní EU SILC **nadpriemerný podiel výdavkov na bývanie z celkových čistých výdavkov** v porovnaní s priemerom za SR. Rovnako aj tu platí slovenský trend zvyšovania podielu obydli v osobnom vlastníctve.

Na území okresu prevládajú bytové domy s tromi a viacerými bytmi, ktoré tvoria podiel 68,13 %. Druhú najväčšiu skupinu tvoria bytové domy s jedným bytom. V okrese Trebišov sa ich nachádza až **30,63 %**.

V okrese Trebišov sa nenachádzajú byty v nebytových budovách. **Bytov v budovách s jedným bytom je neobývaných 0 %**. Vybudovaný verejný vodovod v okrese Trebišov malo v roku 2020 iba **77,3 % obyvateľov**, čo je výrazne pod mierou pokrytia vodovodom v KSK, kde zaznamenávame až **85,8 % pripojenosť**. **Miera pripojenosti k vodovodu v SR je 89,8 %**. Úroveň zásobovanosti v jednotlivých okresoch KSK je veľmi rozdielna.

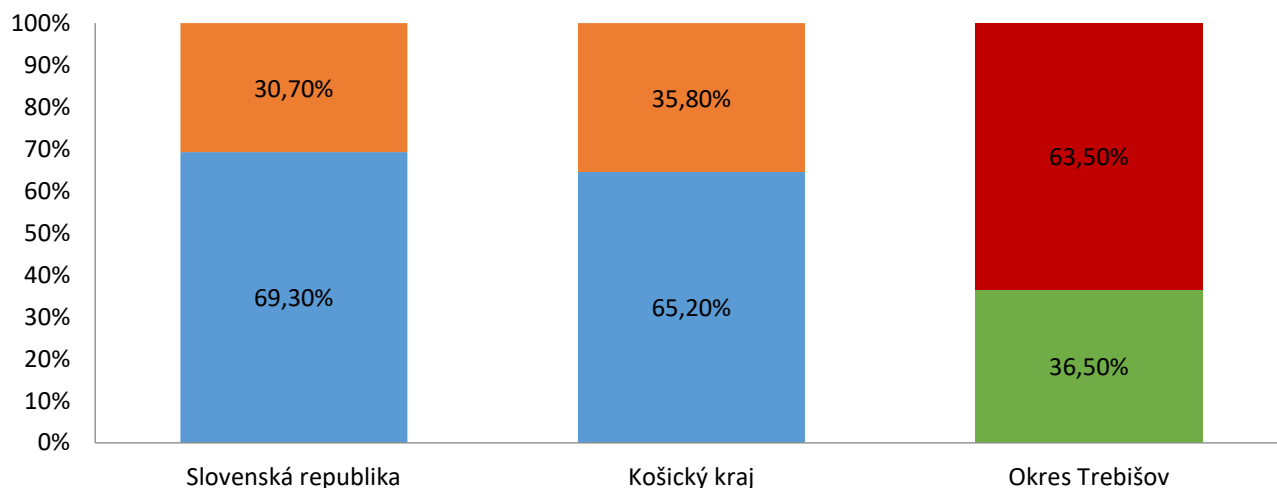
Graf č. 21 Podiel obyvateľov zásobovaných vodou z verejných vodovodov (hodnoty za rok 2019)²⁴⁾

V okrese Trebišov je nižší podiel zásobovania obyvateľov vodou. Obcami, kde prebieha stavba vodovodu v roku 2021, sú obce Bačkov, Cejkov, Čel'ovce, Egreš, Kašov, Kuzmice, Michaľany, Trnávka.

V rámci okresov KSK vykazuje okres Trebišov druhú najnižšiu úroveň **napojenia na verejnú kanalizáciu**. Na verejnú kanalizáciu s čistiarnou odpadových vôd bolo v roku 2020 pripojených **36,50 % obyvateľov okresu**, čo je až o **28,7 p. b** menej oproti miere pripojenosti v KSK a o **32,8 p. b** menej oproti miere pripojenosti SR.

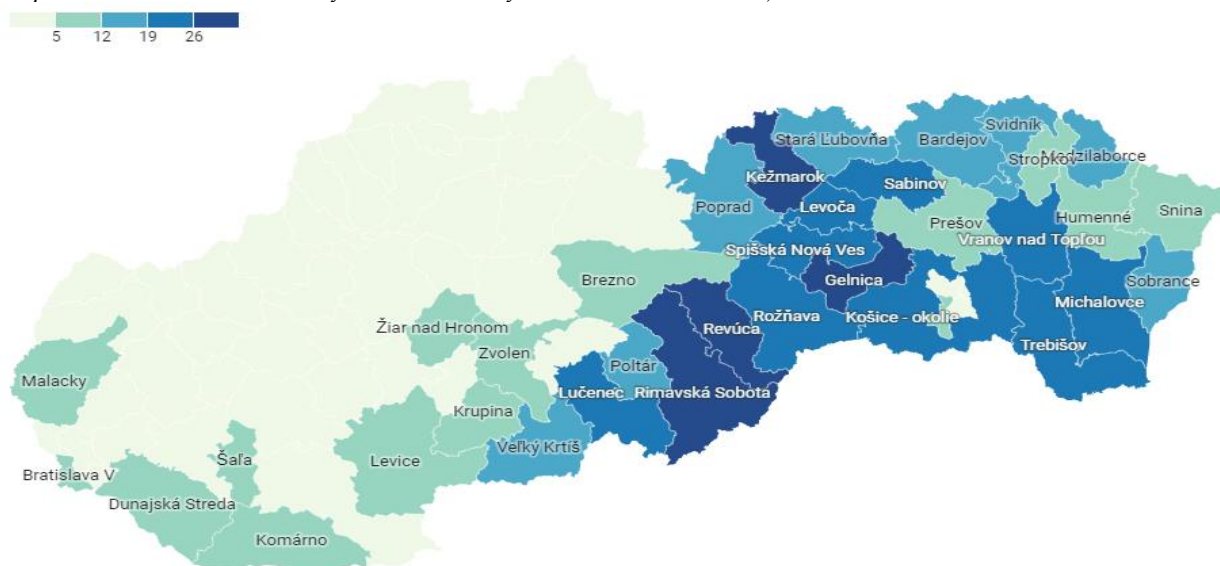
²⁴⁾ http://datacube.statistics.sk/#/view/sk/VBD_SK_WIN/vh3001rr/v_vh3001rr_00_00_00_sk.

Graf č. 22 Podiel obyvateľov napojených na verejnú kanalizačnú sieť s čistiarnou odpadových vôd (hodnoty za rok 2019) ²⁵⁾

1.9. Marginalizované komunity a sociálne služby

V okrese sú podľa sčítania obyvateľov domov a bytov 2021 významne zastúpené 3 národnosti, okrem slovenskej s 65,50 %, taktiež maďarská s 24,14 % zastúpením, rómska s 3,63 % a česká s 0,28 %.

Na základe kvalifikovaného odhadu z Atlasu rómskych komunít 2019 je rómske obyvateľstvo v okrese Trebišov zastúpené podielom 20,5 %. 15 % obyvateľov okresu žije v takzvaných MRK. Ide o lokality v ktorých žijú obyvatelia kategorizovaní pri zbere dát zástupcami obce ako Rómovia v podmienkach koncentrovanej chudoby, to znamená deprivácií v oblasti typu a kvality bývania, pokrytia základnou infraštruktúrou ako aj dostupnosti verejných služieb.

Mapa č. 2 Podiel rómskeho obyvateľstva na obyvateľstve okresov SR ²⁶⁾

Z celkového počtu **82 obcí** okresu bolo do Atlasu rómskych komunít zaradených **33 obcí**,

²⁵⁾ http://datacube.statistics.sk/#!/view/sk/VBD_SK_WIN/vh3001rr/v_vh3001rr_00_00_00_sk.

²⁶⁾ <https://www.minv.sk/?atlas-romskych-komunit>.

čo indikuje že **40 % obcí** v okrese Trebišov disponuje časťami, ktoré sú na tom z hľadiska dostupných indikátorov kvality života ešte horšie ako je štandardom u ich bežných obyvateľov. Z uvedených 82 obcí je 5 takých, kde marginalizované rómske obyvateľstvo tvorí 50 % celkového obyvateľstva a viac.

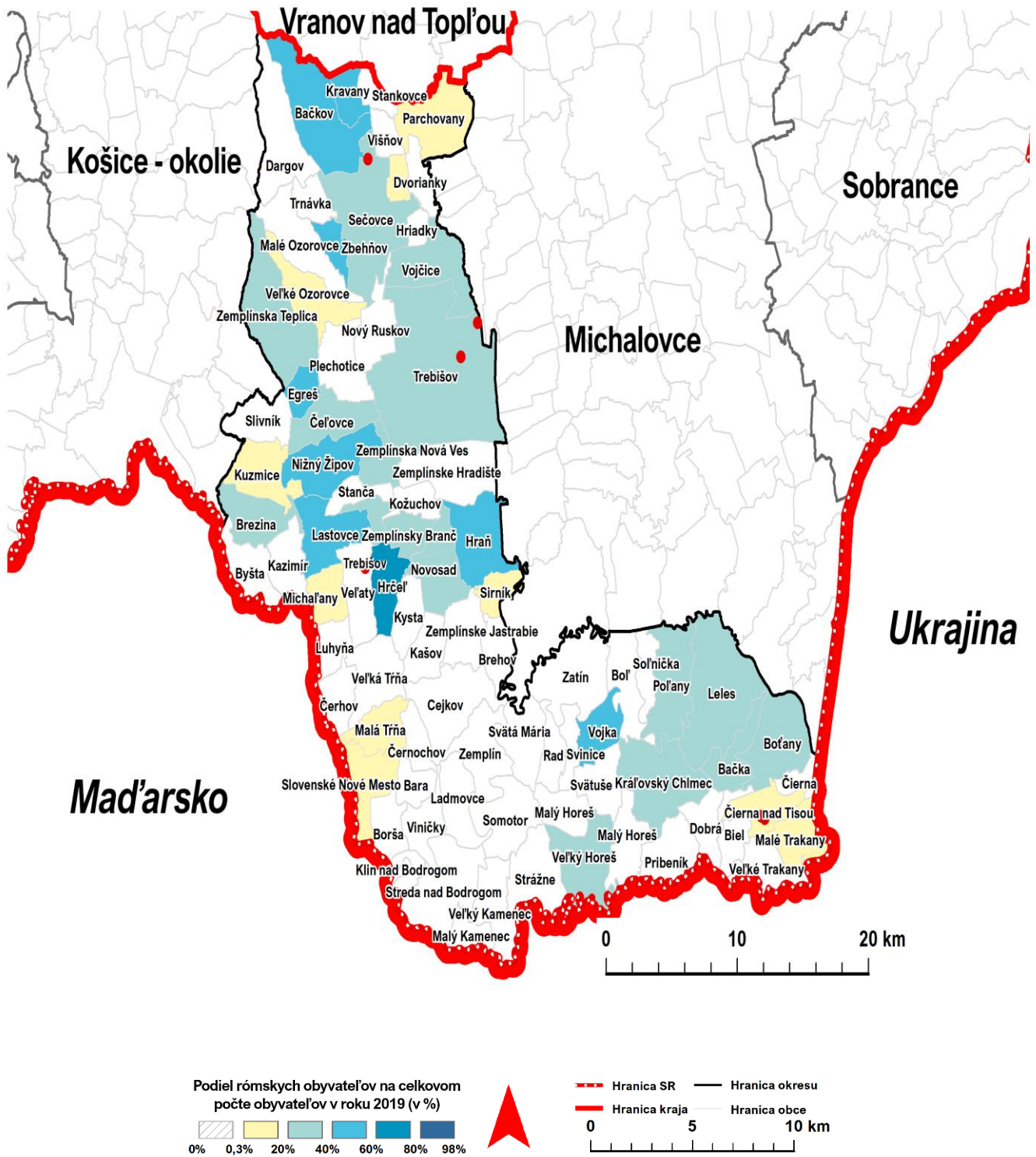
Tabuľka č. 4 Podiel rómskych občanov v obciach okresu Trebišov ²⁷⁾

Okres Trebišov		
Počet obcí zaradených do Atlasu rómskych komunit	33 obcí	
Obec	Počet obyvateľov	Podiel rómskych občanov v %
Bačka	631	31%-40%
Báčkov	703	31%-40%
Boľany	1256	31%-40%
Brezina	638	11%-20%
Čeľovce	553	21%-30%
Čierna nad Tisou	3660	11%-20%
Egreš	476	41%-50%
Hraň	1606	41%-50%
Hrčel'	1096	61%-70%
Kráľovský Chlmec	7554	31%-40%
Kravany	347	31%-40%
Kuzmice	1800	11%-20%
Lastovce	1217	51%-60%
Leles	1845	31%-40%
Malá Trňa	384	11%-20%
Malé Trakany	1148	11%-20%
Michal'any	1920	11%-20%
Nižný Žipov	1455	51%-60%
Novosad	1037	21%-30%
Parchovany	1940	11%-20%
Pol'any	540	21%-30%
Sečovce	8404	21%-30%
Sirník	568	11%-20%
Slovenské Nové Mesto	1106	11%-20%
Trebišov	23523	21%-30%
Veľké Ozorovce	770	11%-20%
Veľký Horeš	1065	21%-30%
Vojčice	2137	31%-40%
Vojka	498	41%-50%
Zbehňov	361	51%-60%
Zemplínska Nová Ves	938	21%-30%
Zemplínska Teplica	1711	21%-30%
Zemplínsky Branč	502	31%-40%

Na základe údajov z Atlasu rómskych komunit, v okrese Trebišov sú 3 obce, v ktorých je rómska komunita zastúpená v počte nad 1000 obyvateľov.

²⁷⁾ <https://www.minv.sk/?atlas-romskych-komunit>.

Mapa č. 3 Podiel rómskeho obyvateľstva na celkovej počte obyvateľov okresu Trebišov v roku 2019 (spracované MIRRI SR na základe údajov z Atlasu rómskych komunít 2019)

1.10. Zhrnutie analýzy hospodárskeho, sociálneho a demografického stavu okresu

Z hľadiska sídelnej štruktúry okres Trebišov tvoria 4 mestá a 78 obcí. V okrese Trebišov až 27 má menej ako 500 obyvateľov. Prevažná časť územia je tvorená vidieckymi oblasťami.

Miera evidovanej nezamestnanosti v okrese Trebišov je tretia najvyššia miera nezamestnanosti v rámci KSK, aj napriek tomu, že disponibilný počet UoZ klesol ku koncu roka 2019 čo bola v sledovanom období pred nástupom pandémie COVID-19 najnižšou hodnotou za obdobie posledných 10 rokov. Miera nezamestnanosti v okrese Trebišov, je však dlhodobo nad slovenským priemerom. Celkový počet zamestnancov v okrese Trebišov zrástol od roku 2009 do roku 2019 o 3,2 %, avšak **tempo rastu počtu zamestnancov je hlboko pod priemerom kraja.**

Okres Trebišov má spomedzi všetkých okresov kraja najvyšší podiel dlhodobo evidovaných UoZ. Z hľadiska vekovej štruktúry UoZ dominujú UoZ vo veku od 35 do 49 rokov.

Špecificky v okrese Trebišov sa stretávame v období rokov 2010-2020 s výrazným nárastom počtu UoZ od roku 2019 vo veku nad 50 rokov, ktorý v súčasnosti dosahuje 1 990 osôb, čo je 33,63 % z celkového počtu UoZ, čím v rokoch 2015-2020 dosiahol krajský aj celoslovenský stav.

Priemerná nominálna mzda zamestnancov v okrese Trebišov je predposlednou najvyššou v kraji. **Celoslovenský priemer je o 255 EUR vyšší.**

Nepriaznivá situácia úzko súvisí aj s vysokým podielom MRK. Podľa Atlasu Rómskych komunit 2019 sa rómske komunity nachádzajú vo všetkých 4 mestách okresu a až 29 obciach. Prevažná časť z nich žije v koncentráciách. Špecifikom regiónu je tiež veľké zastúpenie obyvateľov maďarskej národnosti.

Podnikateľské prostredie je slabo rozvinuté čo je zapríčinené aj slabou dopravnou dostupnosťou z dôvodu nevybudované rýchlostného ťahu a podpriemerného stavu existujúcich dopravných ťahov.

Najvýznamnejšie faktory ovplyvňujúce rozvoj okresu vyplývajúce z analýzy hospodárskeho, sociálneho a demografického stavu okresu podľa jednotlivých oblastí:

1. V oblasti demografického vývoja

- počtom obyvateľov je okres na treťom mieste z pomedzi všetkých okresov kraja,
- vývoj počtu obyvateľov má klesajúci trend, je charakterizovaný kontinuálnym poklesom počtu obyvateľov,
- okres je štvrtý v poradí s najnižším priemerným vekom obyvateľstva v rámci okresov kraja,
- vysoký podiel obyvateľstva v predproduktívnom veku,
- podiel osôb v poproduktívnom veku je okres jedným zo štyroch okresov s najnižším počtom.

2. V oblasti nezamestnanosti:

- vysoká miera evidovanej nezamestnanosti,
- nízke tempo rastu počtu zamestnancov, hlboko pod priemerom kraja,
- vysoký podiel dlhodobo nezamestnaných (59,2 %),
- nevhodná kvalifikačná štruktúra a nízka vzdelanostná úroveň UoZ,
- nezamestnanosť marginalizovaných ľudí ohrozenými sociálnou exklúziou, nízko-kvalifikovaní ľudia.

3. V oblasti vzdelávania:

- dominancia obyvateľov s úplným stredným vzdelaním s maturitou,
- podiel UoZ s ukončeným základným vzdelaním tvorí 34,84 % UoZ.

4. V oblasti podnikateľského prostredia príjmov :

- každoročný nárast počtu podnikov a živnostníkov v okrese,
- prevaha podnikov spĺňajúcich veľkostnú kategóriu malý podnik (do 49 zamestnancov),
- potenciál pre rozvoj potravinárstva a poľnohospodárstva,
- vysoký potenciál vinohradníctva,
- priemerná nominálna mzda v okrese je na úrovni 80,74 % z celoslovenského priemeru.

5. V oblasti migrácie:

- migrácia z okresu zaznamenáva z dlhodobého hľadiska negatívny trend,
- odliv mladých ľudí v produktívnom veku.

6. V oblasti dopravnej infraštruktúry :

- absencia diaľnice,
- zlá kvalita ciest I, II a III. triedy,
- dostatočné železničné prepojenie.

7. V oblasti cestovného ruchu :

- vysoký prírodný a kultúrny potenciál pre rozvoj cestovného ruchu, ktorý ale nie je efektívne využitý,
- vinohradnícka oblasť Tokaj, ktorá má potenciál vytvárania ponuky komplexných služieb cestovného ruchu na celoročnej báze,
- športovo-rekreačné vyžitie – rybníky, kúpele, autokemping, prírodný potenciál v spojení s históriou (priesmyk Dargov, ruiny hradov a pod.),
- potenciál pre skvalitnenie poskytovaných služieb a dobudovanie potrebnej infraštruktúry cestovného ruchu.

8. V oblasti bývania a infraštruktúry :

- nedostatočná občianska vybavenosť v obciach,
- nízka napojenosť na verejný vodovod a na verejnú kanalizáciu.

9. V oblasti marginalizovaných komunít :

- rómske obyvateľstvo je zastúpené v okrese podielom 20,5 %, v Atlase rómskych komunít je zaradených 33 obcí okresu,
- takmer 40 % obcí okresu disponuje časťami s veľmi nízkymi štandardmi bývania a života vôbec,
- zlé životné podmienky znevýhodnených skupín obyvateľstva vrátane MRK,
- nedostatočné pokrytie sociálnymi službami a sociálnymi službami pre MRK,
- absencia komunitných centier a komunitných aktivít, nutnosť rozvoja a rozšírenia poskytovania sociálnych služieb.

2. IMPULZY K VYPRACOVANIU PLÁNU ROZVOJA NRO TREBIŠOV

Hlavným impulzom pre spracovanie Plánu rozvoja NRO Trebišov je dlhodobé hospodárske a ekonomické zaostávanie regiónu, vysoká miera nezamestnanosti, slabá koordinácia a spolupráca subjektov, ako aj možnosť reagovať na nové výzvy programového obdobia EU fondov na roky 2021-2027, ako aj zámer zmierniť identifikované špecifické problémy s cieľom dosiahnuť celkový územný rozvoj v okrese Trebišov.

V rámci prípravy Plánu rozvoja NRO Trebišov bola vytvorená expertná pracovná skupina, vytvorenie ktorej iniciovalo MIRRI SR.

Členmi pracovnej skupiny boli zástupcovia Okresného úradu Trebišov, Úradu KSK, zástupcovia samospráv okresu Trebišov, zástupcovia mikroregiónov a ďalších sociálno-ekonomických partnerov v území. Touto pracovnou skupinou a jej členmi boli identifikované nasledovné potenciály rozvoja v okrese Trebišov:

Tabuľka č. 5 Potenciály rozvoja a problémy a výzvy identifikované ako potenciálne prekážky v rozvoji

OBLASŤ	POTENCIÁLY ROZVOJA	PROBLÉMY A VÝZVY
Zamestnanosť a podnikanie	<ul style="list-style-type: none"> Dostatok disponibilnej pracovnej sily, ale s nedostatočnými pracovnými návykmi, kvalifikáciou; Rastúci počet podnikov a živnostníkov ako možných nových zamestnávateľov a ťahúňov rozvoja Rozvoj tradičných odvetví kraja- potravinárstvo a poľnohospodárstvo, kde sa dá využiť práve nízko kvalifikovaná pracovná sila, Vysoký podiel obyvateľov s úplným stredným vzdelaním s maturitou, Záujem o sociálne podnikanie, Potenciál tvorby nových pracovných miest v oblasti sociálneho podnikania, základných služieb pre obyvateľov, Potenciál tvorby nových pracovných miest v oblasti poľnohospodárstva, lesného hospodárstva, cestovného ruchu, Existencia aj predpoklady na rozvoj poľovníctva a rybárstva v regióne, ktoré majú potenciál dosiahnuť značný produkčný a rekreačný význam. 	<ul style="list-style-type: none"> Miera nezamestnanosti je dlhodobo nad slovenským priemerom; Prevaha dlhodobo nezamestnaných z celkového počtu UoZ, okres Trebišov má najvyšší podiel dlhodobo evidovaných UoZ spomedzi všetkých okresov KSK; Tempo rastu počtu zamestnancov hlboko pod priemerom kraja; Vysoký podiel dlhodobo nezamestnaných, miera evidovanej nezamestnanosti dosahuje najvyššiu hodnotu v rámci KSK; Nízka uplatniteľnosť na trhu práce, Nepriaznivá vzdelanostná a sociálna štruktúra obyvateľstva, dlhodobo nezamestnaní sú prevažne nízko kvalifikovanou pracovnou silou; Nárast počtu obyvateľov v kombinácii s chudobou a dlhodobou nezamestnanosťou; Odliv mladých kvalifikovaných ľudí; Nezamestnanosť

		<p>marginalizovaných ľudí ohrozenými sociálnou exklúziou, nízko kvalifikovaní ľudia, alebo ľudia bez kvalifikácie, dlhodobozamestnaní;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nízky podiel finalizácie poľnohospodárskej ale aj priemyselnej výroby; • Nedostatok kapitálu na rozvoj podnikateľskej činnosti a podpory tvorby nových pracovných miest; • Slabá podpora začínajúcich podnikateľov a malých a stredných podnikov – nízka atraktivita pre investorov.
<p>Cestovný ruch</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Jedinečný potenciál prírodných a kultúrnych, historických daností okresu, • Tradičné turistické atrakcie (stavané historické pamiatky, vinárske, gastronomické, ovocinárske oblasti, festivaly, športové a voľnočasové aktivity, ľudové tradície, folklór), • Využitie prírodného potenciálu pre rozvoj agroturizmu s cieľom zachovať, využívať a rozvíjať udržateľným spôsobom prírodné zdroje, vrátane kvalít historickej kultúrnej krajiny, • Prírodný potenciál zvlášť predurčuje okres Trebišov k rozvoju agroturizmu, • Geografická poloha a blízkosť hranice s Maďarskom, Ukrajinou, • Unikátny komplex kultúrnej krajiny Tokaj. 	<ul style="list-style-type: none"> • Nedostatočný rozvoj cestovného ruchu (vzhľadom na predpoklady a potenciál rozvoja v riešenom území); • Nízka atraktivita pobytových miest; • Nízka, takmer žiadna tvorba inovatívnych produktov cestovného ruchu; • Absencia spoločných riešení v území a synergie aktérov cestovného ruchu; • Absencia, resp. nízke zastúpenie komplexnej ponuky služieb cestovného ruchu s možnosťou ich celoročného využívania; • Nedobudovaná technická a environmentálna infraštruktúra v území; • Zlý technický stav historických pamiatok; • Neatraktivita verejných priestranstiev v obciach, absencia oddychových zón a možností trávenia voľného času.

Doprava a dostupnosť	<ul style="list-style-type: none"> • Mobilita - rozvoj ekologickejšej dopravy a cyklistickej prepravy 	<ul style="list-style-type: none"> • Nízka kvalita cestnej infraštruktúry; • zlý technický stav miestnych komunikácií; • slabá dopravná obslužnosť dôležitých bodov cestovného ruchu; • nedostatočná sieť cyklochodníkov.
Vzdelávanie	<ul style="list-style-type: none"> • Inovatívny potenciál odborného školstva, ktorý je potrebné zosúladiť s dopytom na trhu práce a regionálnou ekonomikou. • Nové formy neformálneho celoživotného vzdelávania, vrátane environmentálnej výchovy • Zlepšenie vzdelávacích programov - inovatívne školské a ostatné vzdelávacie programy 	<ul style="list-style-type: none"> • Školstvo nedostatočne reaguje na miestne potreby trhu práce, čo sťažuje prechod absolventov na trh práce a UoZ neumožňuje profesijnú mobilitu, • Nízke zabezpečenie plynulého prechodu zo vzdelávania na trh práce • Nedostatok a nízka úroveň neformálneho vzdelávania, celoživotného vzdelávania a rekvifikácie aj pre pracujúcich, ohrozených stratou zamestnania • Malá účasť detí z MRK na predprimárnom vzdelávaní – nedostatočné kapacity, neochota rodičov.
MRK, sociálne podnikanie a špeciálne problémy	<ul style="list-style-type: none"> • Záujem o rozvoj sociálneho podnikania, • Rozvinutá práca s MRK 	<ul style="list-style-type: none"> • Absencia vytvárania sociálnych podnikov v samosprávach s MRK; • Nízke uplatňovanie princípu nesegregácie a desegregácie; • Vysoký nárast počtu obyvateľov v kombinácii s chudobou a dlhodobou nezamestnanosťou; • Zlé životné podmienky znevýhodnených skupín obyvateľstva vrátane MRK, ktoré sú prekážkou zapojenia na trh práce; • Nevysporiadané pozemky pod rómskymi obydliami s MRK v okrese.
Bývanie	<ul style="list-style-type: none"> • Možnosti pre lacnejšie vidiecke bývanie, hlavne pre mladé rodiny 	<ul style="list-style-type: none"> • Nedostatok nájomných a sociálnych bytov • Neekologická a

		energetická náročnosť vidieckej zástavby
Základná infraštruktúra	<ul style="list-style-type: none"> Existencia železničnej dopravy Vybudované cestné ťahy – prepojenosť obcí 	<ul style="list-style-type: none"> Existencia nelegálnych stavieb; Jedna z najnižších napojenosti obyvateľov na verejnú kanalizačnú sieť v rámci SR; Akútny problém s pitnou vodou v niektorých obciach v okrese Trebišov; Nevysporiadané vlastnícke vzťahy; Nízka podpora separácie komunálneho odpadu, existencia nelegálnych skládok; Nedobudovaná technická a environmentálna infraštruktúra umožňujúca udržateľný rozvoj ekonomických aktivít v okrese; Neuspokojivý stav športovísk, ihrísk a oddychových zón; Zlý technický stav a nízka energetická efektívnosť verejných budov a zariadení verejných služieb; Existencia starých environmentálnych záťaží, najmä po bývalých veľkých poľnohospodárskych celkoch; Chýbajúce protipovodňové opatrenia.
Demografia	<ul style="list-style-type: none"> Pozitívny index starnutia – vyšší počet predproduktívnej zložky ako poproduktívnej, spôsobené vysokou koncentráciou MRK v okrese 	<ul style="list-style-type: none"> Odliv mladých ľudí z regiónu, Znižujúci sa počet obyvateľov.
Administratíva regionálny rozvoj		<ul style="list-style-type: none"> Podpora tvorby nových pracovných miest, nie udržania Slabá podpora samozamestnania,

		vrátane poľnohospodárskych činností <ul style="list-style-type: none"> • Nezáujem potencionálnych uchádzačov o čerpanie zdrojov z EŠIF – veľká byrokracia, zdĺhavé hodnotiace procesy, verejné obstarávanie, • Nejasné pravidlá rozdeľovania dotácií.
--	--	--

2.1. Problematické oblasti definované pri hodnotení plnenia Akčného plánu rozvoja okresu Trebišov 2015-2020

Okres Trebišov bol 15.12.2015 v súlade s osobitným predpisom²⁸⁾ zaradený Ústredím práce, sociálnych vecí a rodiny, do zoznamu NRO. Dôvodom zaradenia okresu Trebišov medzi NRO bola dlhodobo vysoká miera evidovanej nezamestnanosti.

V súvislosti so zaradením okresu Trebišov do zoznamu NRO bol vypracovaný päťročný Akčný plán rozvoja okresu Trebišov, ktorý bol schválený dňa 24.08.2016 uznesením vlády SR č. 357/2016.

Hlavným cieľom AP bolo znížiť mieru nezamestnanosti v okrese Trebišov podporou vytvorenia 1 540 pracovných miest do roku 2020 (plánovaný úbytok MEN o 3,08 %) a to nasmerovaním aktivít do nasledovných hlavných oblastí:

- Podpora budovania kapacít integrovaného manažmentu regionálneho rozvoja s cieľom širšieho a efektívnejšieho využitia všetkých dostupných nástrojov a zdrojov jeho podpory, napr. EŠIF, grantov a dotácií na zlepšenie dostupnosti pracovných príležitostí a kvality života obyvateľov,
- vytváranie nových pracovných príležitostí prostredníctvom cielenej podpory rozvoja ekonomiky okresu, kompletizácie a synergie existujúcich a nových nástrojov na zvýšenie zamestnanosti,
- aktívne intervencie do oblasti kvality ponuky pracovnej sily, integrácie vzdelávacích, informačných a poradenských aktivít podľa požiadaviek trhu práce a priorít okresu pre všetky skupiny obyvateľstva,
- zlepšenie podmienok pre všetky formy podnikania a samozamestnávania, vrátane.

Z uvedených dôvodov, boli aktivity nasmerované najmä do oblastí podpory budovania kapacít integrovaného manažmentu regionálneho rozvoja, vytváranie nových pracovných príležitostí prostredníctvom cielenej podpory ekonomiky okresu, aktívne intervencie do oblasti kvality ponuky pracovnej sily a zlepšenie podmienok pre všetky formy podnikania a samo zamestnávania v rámci okresu Trebišov.

Schválený Akčný plán rozvoja okresu Trebišov obsahoval opatrenia, ktoré boli rozdelené do šiestich oblastí:

- Prioritná oblasť Komunikácia a koordinácia
- Prioritná oblasť Podnikania a lepšie pracovné miesta
- Prioritná oblasť Vzdelanie a kariéra
- Prioritná oblasť Moderné a dostupné verejné služby
- Systémové opatrenia na úrovni KSK

²⁸⁾ Zákon č. 336/2015 Z. z. o podpore najmenej rozvinutých okresov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

- Systémové opatrenia na úrovni štátu

Počas implementácie Akčný plán rozvoja okresu Trebišov boli identifikované problémové oblasti okresu:

1. V zmysle splnenia cieľa prioritnej oblasti Komunikácia a koordinácia bolo dňa 01.02.2017 zriadené Centrum podpory regionálneho rozvoja okresu Trebišov (ďalej len „CPRRTV“), ktorého hlavnou úlohou a poslaním bola podpora a koordinácia ako aj spracovanie projektovej metodiky v nadväznosti na Akčný plán rozvoja okresu Trebišov. Zriadením CPRRTV bolo vytvorených 6 pracovných miest. Problematické v danej oblasti je hodnota za peniaze vzhľadom k tomu, že CPRRTV síce vytvorilo 6 pracovných miest, avšak regionálny príspevok poskytnutý na jeho vytvorenie predstavoval až 449 000 EUR, a teda na jedno pracovné miesto bolo poskytnutých až 74 800 EUR.
2. Hlavným cieľom opatrení prioritnej oblasti Podnikania a lepšie pracovné miesta je rozvoj ekonomických aktivít podnikateľského a verejného sektora, ktoré udržateľne a efektívne zhodnocujú lokálne zdroje a umožňujú využitie disponibilnej pracovnej sily. Dlhodobým zámerom je dosiahnuť lepšie využitie hospodárskeho potenciálu okresu Trebišov s dopadom na rast ekonomickej aktivity a zamestnanosti vytvorením lepších pracovných miest. V tejto oblasti boli úspešne podporené podnikateľské subjekty ktoré vytvárali nové pracovné miesta čím efektívne napomáhali splneniu hlavného cieľa AP, a to zníženia nezamestnanosti v NRO Trebišov. Problémom v danej oblasti bolo systémové opatrenie B.4 ktoré počítalo s vytvorením minimálne 6 obecných podnikov, nakoniec bol však vytvorený len jeden Thermotav Veľaty. Po prvotnom záujme obcí o vytvorenie týchto verejno-prospešných obecných podnikov, obce pri hlbšej analýze zistili nedostatky a veľké medzery v právnej úprave, čoho následkom bolo, že obce od zriadení týchto podnikov upustili. Pre lepšie napĺňanie tohto opatrenia by sme navrhovali zmenu legislatívy, ktorá by reflektovala pripomienky subjektov územnej samosprávy.
3. V prioritnej oblasti Moderné a dostupné verejné služby sa v Akčnom pláne rozvoja okresu Trebišov, sa uvádzalo ako prvé opatrenie D.1 Zlepšenie dostupnosti a kvality zdravotnej starostlivosti. Podporené boli : - žiadosť Slovenského Červeného kríža, územný spolok Trebišov na zaobstaranie materiálo-technického vybavenia zariadení Červeného kríža, územný spolok Trebišov. žiadosť Centra pre deti a rodiny Sečovce, ktoré žiadalo regionálny príspevok na modernizáciu zariadenia a zdravotného vybavenia Centra pre deti a rodiny Sečovce. Projekty Centra pre deti a rodiny Sečovce boli úspešne ukončené. Obidve tieto projekty zlepšili dostupnosť a kvalitu zdravotnej starostlivosti v NRO Trebišov a zároveň vytvorili pracovné miesta čím prispievali k splneniu hlavného cieľa AP. Problematické opatrenie z pohľadu plnenia hlavného cieľa AP bolo opatrenie D.2 Zvýšenie kvality života. V rámci tohto opatrenia bolo schválených niekoľko žiadostí. Žiadosti o regionálneho príspevku v tomto opatrení boli schválené mestu Trebišov, obci Dvorianky, obci Svätuše, obci Dargov, obci Parchovany, obci Nižný Žipov, obci Kazimír, obci Stanča, obci Hraň, obci Bara, obci Streda nad Bodrogom, obci Malá Trňa a obci Michalany. V tomto opatrení sa síce podporili projekty ktoré zvýšili kvalitu a dostupnosť verejných služieb, avšak nevytvárali pracovné miesta. Jednalo sa najmä o projekty: rekonštrukcie komunikácií, oprava obecného rozhlasu, rekonštrukcie obecných úradov, rekonštrukcia domu smútku, rekonštrukcia multifunkčnej haly, rekonštrukcia obecného zdravotného strediska či vybudovanie multifunkčného ihriska.

3. NÁVRHY OPATRENÍ A ÚLOH NA ZABEZPEČENIE REALIZÁCIE A PLNENIA PLÁNU ROZVOJA NRO TREBIŠOV

Návrh opatrení a úloh na zabezpečenie realizácie a plnenia Plánu rozvoja NRO Trebišov má za cieľ zmierniť nepriaznivú situáciu v okrese, eliminovať procesy dlhodobého zaostávania regiónu a vysokej miery nezamestnanosti, reagovať na výzvy a iniciatívy nového programového obdobia a v konečnom dôsledku zabezpečiť vyššiu efektívnosť využitia regionálneho príspevku na podporu NRO.

Analytická časť Plánu rozvoja NRO Trebišov vychádza predovšetkým z údajov Štatistického úradu SR, databáz ÚPSVaR a iných relevantných zdrojov uvádzaných v strategických dokumentoch, ktoré je pre dosiahnutie pokroku potrebné monitorovať a aktualizovať aspoň raz ročne.

Pri tvorbe Plánu rozvoja NRO Trebišov boli použité výstupy a identifikované potenciály reálnych špecifických potrieb regiónu, a mal by byť posudzovaný /hodnotený jeho predpokladaný a aj reálny prínos. Projekty, ktoré majú byť podporené formou regionálneho príspevku musia mať podporu v hodnotiacich kritériách a merateľných ukazovateľoch. Na zabezpečenie plnenia Plánu rozvoja NRO Trebišov je nutný monitoring, ktorý je popísaný bližšie v časti V. Monitorovanie a hodnotenie plánu rozvoja.

3.1. Súlad so strategickými dokumentmi

PHRSR KSK spolu s IÚS KSK predstavuje prípravu na nové programové obdobie Európskej únie na roky 2021-2027. PHRSR KSK je v štádiu vypracovania vstupnej správy, ktorá obsahuje rámcové informácie pre tvorbu PHRSR KSK aj IÚS KSK.

Cieľom prípravy uvedených dokumentov je predovšetkým zabezpečiť vyššiu mieru integrácie rozvojových aktivít čím sa zabezpečí zvýšenie výsledného dopadu na zvýšenie kvality života obyvateľov, zvýšenie kvality životného prostredia a zvýšenie kvality podnikateľského prostredia.

So samotnými okresmi ako lokálnymi štatistickými územnými jednotkami sa pri tvorbe vyššie uvedených dokumentov nepracuje. Pre potreby vypracovania týchto dokumentov boli stanovené SPR, v rámci ktorých je okres Trebišov zaradený do SPR Dolný Zemplín: Trebišovsko. V rámci vstupnej správy PHRSR KSK bol definovaný taktiež vysoký podiel dlhodobo nezamestnaných, s čím súvisí aj narastajúci problém ich ďalšieho uplatnenia na regionálnom trhu práce a nárastom sociálneho vylúčenia. Uvedené je prienikom medzi Plánom rozvoja NRO Trebišov a PHRSR KSK, z čoho sa bude odvíjať aj ďalšie strategické plánovanie.

Vízia rozvoja územia kraja do roku 2030: Do roku 2030 chceme byť sociálnejší, zelenší a inteligentnejší kraj.

Hlavný cieľ: Zvýšiť životnú úroveň obyvateľov kraja.

V rámci definovania strategických cieľov pre celé územie kraja KSK boli identifikované nasledovné ciele:

- SC 1 Zlepšiť služby pre obyvateľov a turistov
- SC 2 Zlepšiť kvalitu životného prostredia
- SC 3 Rozvíjať inovačný a kreatívny potenciál
- SC 4 Rozvíjať miestne ekonomiky dobiehajúcich území

V každom z uvedených strategických cieľov sú určené strategické investičné balíky a to až na úroveň jednotlivých SPR. V rámci SPR Dolný Zemplín: Trebišovsko ide predovšetkým o nasledovné kľúčové - nosné projekty:

Strategický investičný balík	Doplnkové operácie ku kľúčovým projektom
Dynamickejší rozvoj miestnych ekonomík	Rozvoj tematickej vínnej cesty Tokaj

Pri príprave PHRSR KSK a IÚS KSK sa uskutočnil zber potrieb z územia v podobe projektových zámerov, kde ale nebudú môcť byť všetky financované s OP Slovensko a preto je nutné zabezpečiť doplnenie zdrojov EŠIF aj podporou zo zdrojov určených pre NRO.

Z úrovne KSK, v rámci podpory NRO, je dôležité zamerať sa na podporu malých a stredných podnikov, rozvoj cestovného ruchu, potrebu rozvoja environmentálnej infraštruktúry, kultúry, rozvoj vidieka, sociálnych a zdravotných služieb, školstva a športu, dopravy.

3.2. Zdôvodnenie výberu aktivít plánu rozvoja

Plán rozvoja NRO Trebišov predstavuje východiskový dokument v oblasti podpory NRO, ktoré sú definované na základe jasných pravidiel podľa osobitného predpisu.²⁹⁾ V súlade s uvedeným osobitným predpisom Plán rozvoja NRO Trebišov predstavuje zoznam aktivít, realizáciou ktorých sa má uskutočniť odstraňovanie zaostávania NRO.

Plán rozvoja NRO Trebišov je vypracovaný na základe uskutočnenia analýzy aktuálneho stavu okresu v najdôležitejších oblastiach života okresu, zhodnotenia rozvojového potenciálu a definovania problémov a potrieb územia, ktorými je nutné zaoberať sa v rámci podpory smerujúcej NRO a to tak, aby sa dosiahol želaný stav, predovšetkým v oblasti znižovania miery nezamestnanosti v okrese, keďže ide o smerodajný ukazovateľ v rámci začlenenia okresu medzi najmenej rozvinuté .

Dôležitým predpokladom tvorby Plánu rozvoja NRO Trebišov, ako základného dokumentu pri riešení problematiky NRO, je práve dôkladné zanalyzovanie územia a to z dôvodu následnej identifikácie tých najdôležitejších bariér rozvoja okresu. V rámci procesu prípravy uvedeného dokumentu sa uskutočnili stretnutia s dôležitými aktérmi pôsobiacimi v okrese v rôznych oblastiach života, t. j. napr. so zástupcami miestnych samospráv, podnikateľského života ako aj tretieho sektora pôsobiaceho v okrese. Uvedení aktéri definovali hlavné problémy ako aj upozornili na regionálnu polarizáciu a jej možné príčiny. Ako najdôležitejšie uviedli predovšetkým markantné regionálne rozdiely v miere nezamestnanosti, v ekonomickej produktivite regiónu, v stave základnej technickej infraštruktúry a kvality života obyvateľov okresu.

Pre takmer každý NRO je príznačná predovšetkým vysoká miera nezamestnanosti, odliv mladej a vzdelanej pracovnej sily, vysoké percento ľudí trpiacich sociálnym vylúčením, nízka kvalita života, taktiež nízka dostupnosť základných služieb, nedobudovaná základná technická ako aj občianka infraštruktúra, čo bráni rozvoju cestovného ruchu ako jedného z odvetví, ktorý môže zvrátiť uvedené negatívne regionálne disparity.

Hlavným cieľom Plánu rozvoja NRO Trebišov je zníženie miery nezamestnanosti v okrese vytvorením nových pracovných miest ako aj predpokladov k ich vytvoreniu a trvalému udržaniu, čo bude mať pozitívne následky aj v ďalších oblastiach a to predovšetkým dosiahnutie lepšej konkurencieschopnosti okresu a zlepšenia kvality života obyvateľov.

Plán rozvoja definuje hlavné aktivity ako oporné oblasti kde by mala smerovať podpora a to tak, aby sa dosiahol želaný stav rozvoja NRO. Pre naplnenie cieľa Plánu rozvoja NRO Trebišov a v súlade so strategickými dokumentmi KSK boli stanovené aktivity, ktoré sú rozdelené na priority a opatrenia.

Aktivita A : Zamestnanosť, podnikanie a inovácie

²⁹⁾ Zákon č. 336/2015 Z. z. v znení neskorších predpisov.

Aktivita B : Cestovný ruch

Hlavné výzvy :

- efektívne využitie prírodného, historického a kultúrneho potenciálu územia
- zlepšenie konkurencieschopnosti ekonomických subjektov
- vytvorenie vhodných podmienok pre zabránenie odlivu mladých a vzdelaných ľudí
- v súlade s potrebami trhu práce, zvyšovanie odbornosti a zručnosti pracovníkov a podnikateľov
- zapojenie dlhodobo nezamestnaných do aktívneho pracovného procesu
- podpora inovácií
- inklúzia MRK
- rozvoj turizmu a agroturizmu
- zvýšenie spolupráce pri odbornom a celoživotnom vzdelávaní pre potreby trhu práce

Vysporiadanie sa s identifikovanými oblasťami problémov v rámci navrhovaných aktivít Plánu rozvoja NRO Trebišov :

1. **Zamestnanosť a podnikanie** – riešenie pomerne veľkej časti identifikovaných problémov je zahrnuté v rámci aktivity A, ktorá sa zameriava na podporu sociálneho podnikania, obecných prevádzok ale aj súkromný sektor podporou malých stredných podnikateľov.
2. **Cestovný ruch** – riešenie problémov v rámci danej oblasti je zahrnuté v aktivite B, a to prostredníctvom podpory už existujúcich subjektov pôsobiacich v cestovnom ruchu vytváraním nových služieb v cestovnom ruchu s priamym vplyvom na tvorbu nových pracovných miest.
3. **Doprava a dostupnosť** – riešenie problémov v tejto oblasti nie je zahrnuté v rámci aktivít Plánu rozvoja NRO Trebišov z dôvodu obmedzených zdrojov a minimálneho vplyvu k tvorbe nových pracovných miest. Plán rozvoja NRO Trebišov sa ale zaoberá predovšetkým zlepšením dopravnej mobility v rámci cyklodopravy ako dôležitého predpokladu rozvoja cestovného ruchu, taktiež aj zlepšením dostupnosti dôležitých bodov kultúrneho, historického záujmu a cestovného ruchu, a to v rámci aktivity B.
4. **Vzdelávanie** – v rámci prípravy Plánu rozvoja NRO Trebišov neboli definované konkrétne aktivity v oblasti vzdelávania. Problematika v rámci oblasti Vzdelávanie bude riešená prostredníctvom Plány obnovy resp. OP Slovensko.
5. **Marginalizované rómske komunity** – riešené v rámci Aktivity A prostredníctvom podpory sociálneho podnikania ako predpokladu vytvárania pracovných miest práve pre MRK .
6. **Základná infraštruktúra** – problémové oblasti v rámci základnej infraštruktúry nie sú problémy súvisiace so základnou infraštruktúrou nie sú predmetom Plánu rozvoja NRO Trebišov, a to jednak z dôvodu nevytvárania pracovných miest, z dôvodu obmedzených zdrojov a taktiež z dôvodu podpory základnej infraštruktúry prostredníctvom aktuálneho programového obdobia (Integrovaný regionálny operačný program, OP Ľudské zdroje) ale aj možnosťou získania podpory prostredníctvom OP Slovensko v rámci pripravovaného programového obdobia.
7. **Zdravotníctvo a sociálne služby** – oblasť zdravotníctvo nie je riešená v rámci Plánu rozvoja z dôvodu možného riešenia v rámci Plánu obnovy (oblasť Lepšie zdravie).

8. **Životné prostredie** – riešenie problémov v tejto oblasti nezahrnuté v rámci aktivít Plánu rozvoja NRO Trebišov - projekty v tejto oblasti nevytvárajú dlhodobu udržateľné pracovné miesta (pracovné miesta vytvorené len počas výstavby), obmedzené zdroje pre spolufinancovanie, možné financovanie aj prostredníctvom OP Slovensko.
9. **Demografické problémy** – realizácia jednotlivých aktivít prispeje k riešeniu niektorých demografických problémov.

4. AKTIVITY PLÁNU ROZVOJA NRO TREBIŠOV

Aktivita A : Zamestnanosť, podnikanie a inovácie

Aktivita B : Cestovný ruch

4.1. Aktivita A : Zamestnanosť, podnikanie a inovácie

4.1.1. Zdôvodnenie aktivity a jej prínos

Okres Trebišov je okresom KSK s najvyšším podielom dlhodobo evidovaných UoZ, a to z dôvodu jednak ich nevhodnej kvalifikačnej štruktúry, často krát bez akýchkoľvek pracovných návykov a nízkou vzdelanostnou úrovňou. Uvedené má vplyv na nízku kvalitu života a súvisí to aj s nedobudovanou, resp. nedostatočnou infraštruktúrou, dostupnosťou regiónu, nízkou úrovňou inovácií a investícií v oblasti malého a stredného podnikania, nedostatočným rozvojom cestovného ruchu.

Miera evidovanej nezamestnanosti v okrese Trebišov je tretou najvyššou hodnotou v kraji a dlhodobo je nad slovenským priemerom. Najdôležitejším predpokladom rozvoja okresu práve zníženie nezamestnanosti a to vytvorením udržateľných pracovných miest.

Uvedená aktivita je zameraná na podporu vytvárania pracovných miest prostredníctvom podpory sociálneho podnikania, obecných podnikov a prevádzok, podpora rozvoja podnikateľskej činnosti, zvyšovanie konkurencieschopnosti malých stredných podnikov, zavádzanie inovácií a podpora uskutočňovania činností v oblasti poľnohospodárstva, lesníctva.

Realizácia aktivít v rámci rozvoja zamestnanosti a podnikania predstavuje benefit k zníženiu miery počtu nezamestnaných a to prostredníctvom vytvárania nových pracovných miest aj pre UoZ so znevýhodnením, bez pracovných návykov a dostatočnej kvalifikácie, pretože pôjde predovšetkým o jednoduché pracovné činnosti kde dokážu UoZ získať potrebné pracovné návyky. Zvýšením počtu zamestnaných osôb taktiež bude mať blahodarný vplyv k zvýšeniu kvality ich života, zlepšenia podmienok na bývanie, zdravotnej a sociálnej situácie.

4.1.2. Východisková situácia

Okres Trebišov má najvyšší podiel dlhodobo nezamestnaných občanov, až v podiele 59,4 % z celkového počtu UoZ a je na treťom mieste z hľadiska miery evidovanej nezamestnanosti v rámci kraja.

Z hľadiska štruktúry UoZ podľa najvyššie dosiahnutého vzdelania je najviac práve UoZ so základným vzdelaním a UoZ so stredným odborným vzdelaním.

Z hľadiska štruktúry UoZ je zjavné, že najpočetnejšou skupinou sú UoZ, ktorí vykonávali jednoduchú profesiu ako pomocník, nekvalifikovaný pracovník v čase bezprostredne pred zaradením do evidencie. Najviac UoZ je so základným vzdelaním, druhou zastúpenou skupinou sú UoZ so stredným odborným vzdelaním a podľa veku je najviac UoZ vo veku od 25 do 54 rokov.

Aktivity je potrebné zamerať na podporu tých subjektov, ktorí vedú vytvoriť pracovné miesta pre nízko kvalifikovaných, dlhodobo nezamestnaných UoZ a práve z tohto dôvodu bude podpora smerovať k rozvoju sociálneho podnikania obecných samospráv k zabezpečeniu jednoduchých činností (údržba verejnej zelene, drobné údržbárske a udržiavacie práce, jednoduché činnosti v poľnohospodárstve) a k podpore malých stredných podnikateľov na zabezpečenie pomocných prác, uskutočňovanie pracovných činností pri výrobe a obsluhu strojov a podobne.

4.1.3. Cieľová situácia

Cieľom aktivity Zamestnanosť, podnikanie a inovácie je rozvoj ekonomických aktivít podnikateľského a verejného sektora, ktoré udržateľne a efektívne zhodnocujú lokálne zdroje a umožňujú využitie disponibilnej pracovnej sily a vytvárajú tak nové udržateľné pracovné miesta.

Cieľom uvedenej aktivity je zabezpečiť zamestnanosť a znovu aktivovanie ekonomických činností s cieľom uskutočňovania takých investícií, ktoré podporia vznik nových pracovných miest. Uvedené sa dosiahne predovšetkým:

- investícií do vytvárania podmienok pre vznik a rozširovanie podnikateľskej činnosti a zvyšovania konkurencieschopnosti podnikov
- investície do vzdelávania zamestnancov a zvyšovania ich odborných zručností (rekvalifikačné kurzy prebiehajúce priamo v podniku)
- investície do nástrojov podpory predaja (marketingové aktivity)
- zlepšenia postavenia UoZ na trhu práce, zvýšenia zamestnateľnosti najmä znevýhodnených a zraniteľných UoZ.

Cieľom Aktivity je vytvorenie vhodných podmienok nevyhnutných k vytváraniu nových pracovných miest, pre zamestnávanie znevýhodnených UoZ.

4.1.4. Prehľad opatrení a úloh

Aktivita A Ekonomika, podnikanie a inovácie pozostáva z troch opatrení, ktoré sa ďalej členia na úlohy nasledovne:

Opatrenie A1: Podpora inovácií, výskumu a vývoja

- *Úloha A1.1: Rozvoj inovácií, výskumu a vývoja v nadväznosti na špecializáciu regiónu a nové sektory ekonomiky*

Opatrenie A2: Podpora podnikov v oblasti poľnohospodárskej, lesníckej, potravinárskej výroby a služieb

- *Úloha A2.1: Podpora aktivít poľnohospodárskych podnikov a podnikov pôsobiacich v lesníctve, potravinárstve a nadväzných službách*

Opatrenie A3: Podpora MSP v oblasti priemyselnej výroby, obchodu a služieb

- *Úloha A3.1: Podpora rozšírenia a zvýšenia konkurencieschopnosti podnikateľských subjektov v priemysle, obchode a službách*

4.1.5. Opatrenie A1: Podpora inovácií, výskumu a vývoja

Úloha A1.1: Rozvoj inovácií, výskumu a vývoja v nadväznosti na špecializáciu regiónu a nové sektory ekonomiky

Úloha je zameraná na podporu inovácií, výskumu a vývoja vo veľkých podnikoch, ako aj na podporu inovačného potenciálu MSP. Inovačný potenciál môže byť stavaný na tradičnej ekonomickej špecializácii regiónu s využitím existujúcich kvalifikovaných pracovných síl a infraštruktúry Opatrenie by malo riešiť nielen samotnú podporu inovácií, výskumu a vývoja a zvýšenie inovačnej aktivity v regióne, ale aj technickú podporu pre zvyšovanie inovatívneho potenciálu MSP vo forme poradenstva pri príprave projektov a hľadani zdrojov financovania a vytvorenie potrebnej podpornej infraštruktúry a inovačného ekosystému, prepájaním veľkých a malých podnikov, vzdelávacích a výskumných inštitúcií.

Sledovaný cieľ:

- Zvýšiť inovačnú aktivitu v regióne podporou inovatívnych projektov zameraných na špecializáciu regiónu ako aj na nové sektory ekonomiky.
- Rozšíriť výskumné a vývojové aktivity veľkých podnikov v regióne.
- Prepojiť inovačné aktivity MSP s veľkými podnikmi a vzdelávacími inštitúciami a vytvoriť tak inovačný ekosystém.

Potenciálni nositelia projektov: malé a stredné podniky, veľké podniky, vzdelávacie inštitúcie, výskumné inštitúcie, neziskové organizácie, iní aktéri

Cieľové skupiny: študenti, kvalifikovaná pracovná sila, podniky v regióne

4.1.6. Opatrenie A2: Podpora podnikov v oblasti poľnohospodárskej, lesníckej, potravinárskej výroby a služieb

Opatrenie A2 je zamerané na podporu podnikateľských subjektov pôsobiacich v oblasti poľnohospodárstva, lesníctva, potravinárstva a služieb. Opatrenie nadväzuje na východiskový stav okresu a to jednak z hľadiska štruktúry podnikateľského sektora v okrese a zároveň vzhľadom na vysoký potenciál rozvoja daných odvetví.

Zameraním lesného hospodárstva je produkcia drevnej hmoty pri zachovaní a zveľaďovaní lesov ako základného krajnotvorného prvku v prírode a celkovo v životnom prostredí. Chýba však spracovanie drevnej hmoty a ostatných produktov lesa zvyšujúce ich pridanú hodnotu.

Cieľom opatrenia je vytvoriť podmienky pre podporu podnikateľských subjektov zameraných na produkciu v rastlinnej a živočíšnej výrobe, v lesníctve, potravinárstve a nadväzujúcich služieb. Jedná sa o podporu zachovania a skvalitnenia produkcie rastlinnej a živočíšnej výroby, obnovu a modernizáciu pracovných prostriedkov, ale aj o rozšírenie činnosti o nové spôsoby spracovania a odbytu produkcie a poskytovanie nadväzujúcich služieb s pozitívnym vplyvom na tvorbu nových pracovných miest. Priorita reaguje na potrebu podpory podnikania a tvorby pracovných miest, vzhľadom na vysoký potenciál rozvoja odvetví v okrese.

Úloha A2.1: Podpora aktivít poľnohospodárskych podnikov a podnikov pôsobiacich v lesníctve, potravinárstve a nadväzujúcich službách

Východiská:

- Vysoký potenciál pre drevársky a drevospracujúci priemysel a rozvoj poľnohospodárstva.
- Poľnohospodárstvo, lesníctvo predstavujú dominantné sektory z hľadiska podnikateľskej štruktúry okresu.
- Vysoký podiel podnikateľských subjektov podnikajúcich v daných odvetviach.

Sledovaný cieľ:

- Tvorba nových pracovných miest.
- Zvýšenie efektívnosti rastlinnej a živočíšnej výroby a ostatnej poľnohospodárskej činnosti.
- Zvýšenie konkurencieschopnosti podnikov.
- Skvalitnenie a rozšírenie produkcie podnikov.

Opatrenie je zamerané na podporu podnikateľských subjektov zameraných na produkciu v rastlinnej a živočíšnej výrobe, v lesníctve, potravinárstve a nadväzujúcich služieb.

Úlohy budú zamerané na:

- podporu rozvoja poľnohospodárstva na území okresu a zároveň na posilnenie konkurencieschopnosti lokálneho spracovateľského a potravinárskeho priemyslu a zvýšenie efektivity všetkých výrobných faktorov,
- podporu rozvoja špecializovanej rastlinnej a živočíšnej výroby, predovšetkým do zvýšenia ich konkurencieschopnosti a podpory tvorby nových pracovných miest,
- podporu rozvoja lesníckych podnikov predovšetkým do zvýšenia ich konkurencieschopnosti, zvýšenia ekonomickej hodnoty lesa prostredníctvom lepších postupov obhospodarovania lesov a podpory tvorby nových pracovných miest
- obstaranie strojov, zariadení vybavenia a pod., ktoré priamo súvisia s predmetom podnikania v oblasti poľnohospodárstva, lesníctva, potravinárstva, vrátane stavebných prác súvisiacich s umiestnením obstaranej technológie

Potenciálni nositelia projektov: podnikateľské subjekty

4.1.7. Opatrenie A3: Podpora MSP v oblasti priemyselnej výroby, obchodu a služieb

Opatrenie je zamerané na zvýšenie ekonomickej výkonnosti okresu Trebišov a vytváranie pracovných príležitostí s uplatnením nových technológií do firiem, či už rozšírením existujúcej výroby alebo podporou vzniku nových subjektov v oblasti priemyselnej výroby, obchodu a služieb.

Úlohou opatrenia je zabezpečiť udržateľný ekonomický rast v okrese a zvýšiť počet voľných pracovných miest, čím sa zamedzí odliv obyvateľstva v produktívnom veku z regiónu. V rámci podpory mikro a malých podnikov je nevyhnutné podporovať modernizáciu technologickej vybavenosti subjektov. Pre udržanie konkurencieschopnosti je nutné podporiť aktivity zamerané predovšetkým na modernizáciu existujúcej výroby, poskytovanie priestorov, rekonštrukčné projekty na vybudovanie adekvátnych priestorov pre začínajúcich a existujúcich mikro a malých podnikateľov, nákup strojov a technologických zariadení a nevyhnutné stavebné úpravy súvisiace s ich inštaláciou, ktoré budú prepojené s tvorbou nových pracovných miest v mestách, ale prioritne na vidieku.

4.1.8. Úloha A3.1: Podpora rozšírenia a zvýšenia konkurencieschopnosti podnikateľských subjektov v priemysle, obchode a službách

Východiská:

- Ekonomické aktivity sa orientujú hlavne v malých a stredných podnikoch.
- Vysoká miera evidovanej nezamestnanosti v okrese Trebišov.
- Potreba vytvárania pracovných príležitostí.

Sledovaný cieľ:

- Tvorba nových pracovných miest.
- Zvýšenie kvality výrobných činností, osobitne s vyššou pridanou hodnotou.
- Vytvorenie podmienok na zväčšovanie kapacít pre malé a stredné podniky.
- Podpora konkurencieschopnosti malých a stredných podnikov so zameraním na tvorbu a udržanie pracovných miest.
- Zabezpečiť udržateľný rast podnikov.

Opatrenie je zamerané na podporu a zabezpečenie udržateľného ekonomického rastu malých a stredných podnikov okresu v oblasti priemyselnej výroby, obchodu a služieb.

Úlohy sú zamerané na podporu a celkové oživenie podnikov, za účelom zvýšenia pridanej hodnoty výrobkov a poskytovaných služieb.

V rámci tohto opatrenia budú podporené aktivity zamerané predovšetkým na:

- zvýšenie efektívnosti a výkonnosti výrobných procesov, prípadne poskytovaných služieb,
- podporu vzniku a vybavenia nových výrobných činností,
- nákup strojov a technologických zariadení a nevyhnutné stavebné úpravy súvisiace s ich inštaláciou.

Potenciálni nositelia projektov: podnikateľské subjekty

4.2. Aktivita B: Cestovný ruch

4.2.1. Zdôvodnenie aktivity a jej prínos

Cestový ruch je považovaný za jeden z najdôležitejších faktorov ekonomického a sociálneho rozvoja regiónov, ktorý v dôležitej miere ovplyvňuje tvorbu nových pracovných príležitostí, stimuluje rozvoj technickej a sociálnej infraštruktúry, zlepšuje starostlivosť o životné prostredie a občiansku vybavenosť, je zdrojom príjmov obcí a regiónu.

Podľa dokumentu Regionalizácia cestovného ruchu (Ministerstvo hospodárstva SR, 2005) je okres Trebišov spolu s okresmi Michalovce a Sobrance súčasťou tzv. Dolnozemplínskeho regiónu.

Okres Trebišov ako súčasť Dolnozemplínskeho regiónu má špecifickú geografickú polohu, je súčasťou hraníc s Maďarskom a Ukrajinou, územím okresu prechádzajú dôležité komunikačné spojnice medzi Európskou úniou, Ukrajinou. V spojitosti s unikátnymi možnosťami rekreácie pri vode a vinný turizmus v Tokajskej oblasti predstavuje dané územie výnimočné podmienky pre rozvoj cestovného ruchu. Uvedené predpoklady vytvárajú možnosti širokej ponuky služieb cestovného ruchu, ktoré zabezpečia nielen záujem o návštevu okresu ale aj zotrvanie na viacdenný pobyt. Uvedenému ale bráni predovšetkým nízka ponuka vidieckej turistiky, agroturistiky, nedostatočná doplnková infraštruktúra cestovného ruchu, nedostatočná dĺžka cyklistických trás.

Okres Trebišov ponúk viaceré možnosti cestovného ruchu a to v podobe pobytu pri vode, v prírodnom prostredí, spoznávanie tradícií a kultúry, histórie kraja a v okrese sa nachádza európsky unikátna vinohradnícka oblasť Tokaj.

Z prírodných krás sú vyhľadávanými oblasťami napríklad Národná prírodná rezervácia Tajba, ktorá predstavuje močiarnu spoločenstvá mŕtveho ramena Bodroga kde sa vyskytuje vzácna korytnačka močiarna. V katastrálnom území obce Zemplínske Jastrabie sa nachádza prírodná rezervácia Zemplínska Jelšina, ktorá je výnimočná výskytom izolovaného komplexu prirodzených spoločenstiev lužného a slatinského jelšového lesa. V okrese sa nachádza Chránené nálezisko poniklecova lúčka (katastrálne územie obce malý Horeš) kde sa vyskytuje Poniklec uhorský. V okrese sa nachádzajú aj ďalšie prírodné rezervácie: Rašelinisko Boľ, Bačkovská dolina, Kašvár, Latorický Luh I., Latorický Luh II.

Medzi vyhľadávané oblasti patria taktiež Zlaté piesky Tisa kde sa nachádzajú krásne piesočné pláže tvorené naplaveným jemným riečnym pieskom. Toto miesto predstavuje možnosť krátkodobej víkendovej rekreácie, kúpania, táborenia, rybolovu, stanovania.

Okresom taktiež prechádza medzinárodná turistická trasa Eisenach – Budapešť v dĺžke 69 km.

Zaujímavou možnosťou pre cestovný ruch je aj rieka Tisa, ktorá sa územia okresu dotýka na juhovýchode v dĺžke 5 km a tvorí hranicu s Maďarskom a spolu s riekou Bodrog tvoria zázemie pre uskutočňovanie splavu, rybolovu a pobytu pri vode.

V okrese sa nachádza jedinečná vinohradnícka oblasť Tokaj, ktorá je vyhľadávaná nielen kvôli vinohradníctvu, ale aj množstvom kultúrno-historických pamiatok, spoznávanie okolitej prírody.

Táto oblasť ponúka rôzne možnosti trávenia voľného času ako napr. 12 metrov vysoká Vyhlídková veža v tvare suda, zážitková plavba loďou po rieke Bodrog, kúpanie sa vo vínných sudoch, ale aj cyklistika, pešia turistika, geocaching a mnoho ďalších možností aktívneho oddychu.⁸⁾

Táto oblasť ponúka spoznávanie histórie ako napr. špecifické ľudové, folklórne a náboženské zvyky a tradície (napr. zrúcanina hradu Parič, Mariánske súsošie, Mauzóleum rodiny Júliusa Andrásyho, gazdovské tufové pivnice, kostoly, kaštiele a pod.).

Na území okresu sa nachádzajú taktiež Kúpele Byšta, ktorých vznik sa datuje až do roku 1860 ako grófske kúpele na liečbu reumatických chorôb. V súčasnosti sú kúpele nefunkčné.

Územie má všetky predpoklady pre úspešný rozvoj cestovného ruchu. Medzi hlavné nedostatky, ktoré ovplyvňujú aktivity a úroveň zariadení poskytujúcich služby v cestovnom ruchu v okrese patrí hlavne nedostatok a súčasne nedostatočné využitie už existujúcich ubytovacích a stravovacích kapacít, chýbajúca infraštruktúra cestovného ruchu nízka kvalita existujúcich služieb cestovného ruchu, väčšie množstvo komplexných služieb, resp. balíkov cestovného ruchu. Okresom Trebišov prechádzajú aj dôležité cykloturistické trasy ako napr. Dolnozemplínska cyklomagistrála a plánovaná diaľková cyklomagistrála, ktorá povedie aj cez okres Trebišov, je Cyklomagistrála Zemplínska Šírava- Vinohradnícka oblasť Tokaj.

V okrese Trebišov je celkovo 10 cyklotrás, ktoré majú 132 km. Takmer 100 km dlhá Dolnozemplínska cyklomagistrála začína pri jazere Izra odkiaľ vedie cez lesy do obce Kalša, odkiaľ smeruje cez viacero obcí až na juh k hraniciam s Maďarskom do obcí Veľká a Malá Tŕňa. Trasa prechádza cez Vinohradnícku oblasť Tokaj až do obce Viničky. Odtiaľto trasa vedie už len rovinatým terénom až do cieľa v obci Veľké Slemence.

Okres Trebišov predstavuje potenciál na rozvoj aktívneho cestovného ruchu a predurčuje ho na rozvoj ťažiskových foriem cestovného ruchu na Slovensku- letný cestovný ruch a pobyt pri vode, kúpeľný cestovný ruch, kultúrny cestovný ruch, vidiecky cestovný ruch a agroturistika.

V okrese Trebišov prevláda predovšetkým jednodňový sezónny domáci turizmus a to aj z dôvodu nižšej kvality životného prostredia a dopravnej dostupnosti, nedostatočnej ponuky doplnkových služieb a nedostatočnej infraštruktúry cestovného ruchu.

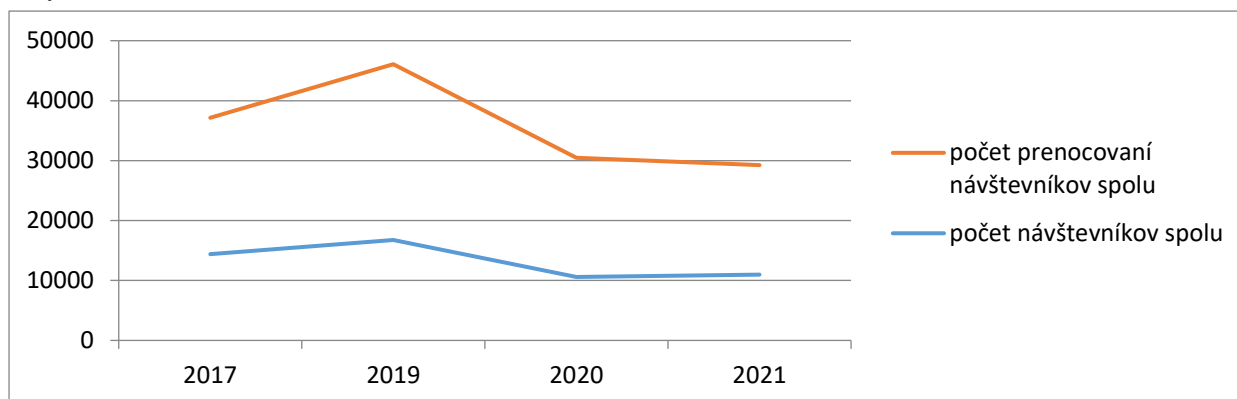
Jedným z hlavných strategických cieľov je prilákať turistov do regiónu a udržať ich tu čo najdlhšie a to prostredníctvom investícií do skvalitnenia služieb cestovného ruchu, doplnkovej infraštruktúry cestovného ruchu, zlepšenia dostupnosti okresu a jeho zaujímavostí.

4.2.2. Východisková situácia

Na základe dostupných údajov a z analýzy návštevníkov územia okresu je zjavné, že v okrese je najviac návštevníkov domácich, s veľmi malým percentom návštevnosti turistov z iných krajín.

Z celkového počtu návštevníkov v kraji tvorili návštevníci v okrese Trebišov len 4,78 %. V okrese sa nachádza 32 ubytovacích zariadení s celkovou kapacitou lôžok 1 186. Počet návštevníkov v týchto zariadeniach bol v roku 2020 v absolútnych číslach - 10 839 osôb. Počet prenocovaní návštevníkov tvoril 20 282. Počet návštevníkov v roku 2021 bol 10 990 a počet prenocovaní bol 18 256.

⁸⁾ <https://tokajregion.sk/o-tokaji/>.

Graf č. 23 Návštevnosť okresu Trebišov⁹⁾

Návštevnosť začala postupne rásť od roku 2017, no v roku 2020 sa aj vplyvom pandémie prepadla na najnižšiu hodnotu za posledných 10 rokov, čo je v protiklade so všeobecným trendom zvýšenia miery turistického ruchu v rámci Slovenska v sezóne 2020.

Z hľadiska kapacít a výkonov ubytovacích zariadení možno konštatovať, že vzhľadom na veľkosť okresu Trebišov je cestovný ruch v porovnaní s ostatnými okresmi rozvinutý veľmi slabo.

Cestovný ruch predstavuje vo všeobecnosti priaznivý vplyv na rast zamestnanosti, kde veľkú časť zamestnancov predstavuje relatívne málo kvalifikovaná pracovná sila a pracovné miesta nevytvára len v zariadeniach, službách cestovného ruchu, ale aj v dodávateľských odvetviach.

Vychádzajúc z uvedeného je nutné zamerať sa na rozvoj cestovného ruchu v okrese Trebišov, využitím jeho silných stránok a to predovšetkým výskyt významných turistických cieľov v podobe kultúrno-historického a prírodného bohatstva, relatívne nedotknutá príroda, etnografické hodnoty v podobe tokajských vínnych pivníc,

Dôležitou potrebou definovanou počas prípravy Plánu rozvoja NRO Trebišov je zabezpečiť, aby bol rozvoj cestovného ruchu orientovaný na zhodnotenie synergie prírodných a kultúrnych faktorov, a to aj kompletizáciou a investíciami do kvalitnej technickej infraštruktúry a infraštruktúry cestovného ruchu - hotelierstvo, ubytovacie služby, komplexné služby so zameraním na poznávací, zážitkový a kultúrny cestovný ruch, agroturistiku, geoturistiku, cykloturistiku, vodnú turistiku, kulinárstvo a podobne.

4.2.3. Cieľová situácia

Cieľom podpory rozvoja cestovného ruchu je zlepšiť využívanie potenciálu okresu čo zabezpečí zvýšenie konkurencieschopnosti cestovného ruchu, zvýši dopyt návštevníkov v riešenom území s pozitívnym vplyvom aj na zmiernovanie regionálnych rozdielov a tvorbu nových pracovných miest.

Výsledkom podpory aktivít v oblasti cestovného ruchu má byť dobudovaná infraštruktúra, skvalitnenie služieb a existencia ponuky nových, komplexných služieb pre turistov a cykloturistov.

Trvalo udržateľné vyžívanie prírodného prostredia, s dostatočnou vybudovanou infraštruktúrou dokáže uspokojiť očakávania turistov tak, aby okres Trebišov bol zaujímavou destináciou nielen pre domácich, ale aj zahraničných turistov. Je potrebné zvyšovať kvalitu ponuky, vytvárať nové produkty, vytvoriť dostatočné možnosti k tráveniu voľného času, zvýšiť atraktivitu a vybavenosť územia aj doplnkovou infraštruktúrou.

Realizáciou aktivít v rámci aktivity Cestovný ruch sa dosiahne:

⁹⁾ http://datacube.statistics.sk/#!/view/sk/VBD_DEM/om3802mr/v_om3802mr_00_00_00_sk.

- sprístupnenie lokalít a turistických bodov záujmu návštevníkov v území okresu Trebišov,
- rozvoj doplnkovej infraštruktúry a zlepšenie dostupnosti služieb pre návštevníkov územia,
- vytvorenie potrebného zázemia a doplnenie absentujúceho zázemia pre pobyt návštevníkov v území,
- vytvorenie nových služieb cestovného ruchu, rozvoj už existujúcich služieb a produktov cestovného ruchu.

4.2.4. Prehľad opatrení a úloh

Aktivita **cestovný ruch** pozostáva z dvoch priorít, ktoré sa ďalej členia na opatrenia nasledovne:

Opatrenie B1: Zlepšenie dostupnosti územia a dôležitých bodov cestovného ruchu

- *Úloha B1.1: Budovanie cyklotrás, cyklociest*
- *Úloha B1.2: Zlepšenie infraštruktúry cestovného ruchu*

Opatrenie B2: Vytvorenie predpokladov ponuky komplexných služieb cestovného ruchu.

- *Úloha B2.1: Podpora rozvoja služieb, produktov cestovného ruchu s využitím kultúrno-historického a prírodného potenciálu*

Priority a opatrenia v rámci uvedenej aktivity sú bližšie popísané v nasledovných podkapitolách.

4.2.5. Opatrenie B1: Zlepšenie dostupnosti územia a dôležitých bodov cestovného ruchu.

V okrese Trebišov je zjavný potenciál rozvoja cyklotransportu, s možným napojením na európsku sieť cyklotrás a to v súbehu s potrebou riešenia lepšej dostupnosti bodov záujmu v území.

Z dôvodu nedostatočnej, resp. zložitej dostupnosti územia, dôležitých bodov či už prírodného alebo kultúrno-historického charakteru, je nutné vytvoriť podmienky pre lepší vstup návštevníka do územia a zároveň zabezpečiť aj jeho lepší pohyb v území počas pobytu. Uvedené umožňuje aj rozvoj cyklotransportu v podobe budovania cyklotrás, cyklociest a chodníkov, spolu so zlepšením infraštruktúry vedúcej k dôležitým, vyhľadávaným bodom cestovného ruchu.

Územie okresu Trebišov ponúka množstvo prírodných a kultúrno-historických atraktivít, ktoré môže turista spoznávať aj pešou turistikou, aj na bicykli. Cykloturistika je v súčasnosti veľmi rozšírenou formou turistiky, obľúbenou dovolenkovou rekreačno-športovou aktivitou a čoraz viac aj prostriedkom poznávania. Má veľký potenciál obohatiť turistické zážitky návštevníkom a súčasne nezaťažovať životné prostredie a prináša ekonomický rast celej oblasti. Preto je potrebné vytvárať primerané podmienky pre využívanie bicykla ako prostriedku spoznávania nielen krás prírody, ale aj histórie a života v regióne, ako prostriedku aktívneho pohybu a rekreácie v prostredí riešenej oblasti.

Uvedené opatrenie je definovaná v súlade s identifikáciou potreby prepojiť najvýznamnejšie turistické destinácie na riešenom území.

Infraštruktúra na budovaných cyklotrasách nedosahuje požadovaného štandardu, potrebné je rozšíriť a skvalitniť cykloturistické trasy, dobudovať potrebnú infraštruktúru.

Úloha B1.1: Budovanie cyklotrás, cyklociest.

Opis úlohy:

Úloha je zameraná na budovanie bezpečných cyklotrás, cyklociest. Úloha je zameraná na zabezpečenie, resp. vytvorenie prepojenia najvýznamnejších turistických destinácií na riešenom území.

Pôjde predovšetkým o aktivity zamerané na:

- Vybudovanie nových cyklotrás a ich napojenie na existujúce cyklotrasy.
- Vybudovanie nových cyklociest.

Sledovaný cieľ:

- Zabezpečenie prepojenia významných turistických destinácií územia.
- Zvýšenie bezpečnosti cykloturistov.
- Zatraktívnenie cykloturistiky a vytváranie podmienok na jej rozvoj.
- Vytvorenie predpokladov k trvalo-udržateľnej cykloturistike.

Ukazovatele: vybudované cyklotrasy v km.

Potenciálni nositelia projektov: obecné samosprávy, mimovládne organizácie, občianske združenia.

Cieľové skupiny: obyvatelia miest a obcí riešeného územia, návštevníci, turisti.

Zodpovedné orgány: subjekty obecnej samosprávy, okresný úrad.

Úloha B1.2: Zlepšenie infraštruktúry cestovného ruchu.

Opis úlohy:

Úloha je zameraná na budovanie doplnkovej infraštruktúry cestovného ruchu. Samotná existencia turistických trás a cyklotrás nestačí. Každý z návštevníkov a cyklo nadšencov potrebuje k realizácii svojej aktivity aj doplnkovú infraštruktúru. Zahŕňajú ju napríklad vybudované oddychové zóny a miesta na trasách turistických chodníkov a cyklochodníkov, rôzne altánky, kde sa môžu v prípade nepriaznivého počasia skryť, stojany na bicykle, úschovné boxy na bicykle, cykloopravovne, odpadkové koše, mapy a informačné tabule, sociálne zariadenia, prvky drobnej architektúry, odpočívadlá...

Pôjde predovšetkým o aktivity zamerané na:

- budovanie doplnkovej infraštruktúry ako napr. odpočívadlo s rýchlym občerstvením, prístrešky, altánky, cykloservisné stojany, stojany na bicykle, a pod,
- budovanie, údržba a obnova cykloturistického a turistického značenia na cyklotrasách a turistických trasách,
- budovanie náučných chodníkov - obohatené o náučné panely,
- napojenie cykloturistických chodníkov na náučné chodníky,
- výstavba vyhliadkových veží alebo rozhľadní,
- informačné tabule, informačné body, smerové tabule,
- oddychové zóny pre pasívny oddych návštevníkov,
- vytvorenie zóny služieb pre turistov s ponukou služieb cestovného ruchu - ubytovanie, stravovanie, kemping, požičovne, a ďalšie doplnkové služby spolu s predajnými miestami regionálnych výrobkov a špecialít, amfiteáter či parčík s lavičkami a altánkom.

Sledovaný cieľ:

- Vybudovanie prvkov doplnkovej infraštruktúry.
- Zvýšenie komfortu návštevníkov, turistov.
- Zatraktívnenie územia pre návštevníkov, turistov.
- Zvýšenie návštevnosti územia.

Ukazovatele: počet prvkov doplnkovej infraštruktúry.

Potenciálni nositelia projektov: obecné samosprávy, mimovládne organizácie, občianske združenia, podnikateľské subjekty.

Cieľové skupiny: obyvatelia miest a obcí riešeného územia, návštevníci, turisti

Zodpovedné orgány: subjekty obecnej samosprávy, okresný úrad

4.2.6. Opatrenie B2: Vytvorenie predpokladov ponuky komplexných služieb cestovného ruchu.

Úloha B2.1: Podpora rozvoja služieb, produktov cestovného ruchu s využitím kultúrno-historického a prírodného potenciálu.

Opis úlohy:

Úloha je zameraná na podporu aktivít v oblasti rozvoja vidieckeho cestovného ruchu, skvalitnenie a vytvorenie nových produktov, služieb cestovného ruchu za využitia kultúrno-historického a prírodného potenciálu ako predpokladu jednak k zvyšovaniu návštevnosti územia, atraktivity územia, vytvárania nových bodov záujmu v území a k vytváraniu nových pracovných miest, zlepšovaniu ekonomickej situácie obyvateľov obcí, zvyšovania príjmov pre obce a obyvateľov.

Pôjde predovšetkým o aktivity zamerané na:

- podporu nízkokapacitných ubytovacích zariadení,
- rozvoj agroturistiky s využitím lokálnych produktov,
- podporu vzniku nových služieb v oblastiach vidieckeho cestovného,
- vytvorenie , zlepšenie ponuky k aktívnemu tráveniu rekreácie,
- podpora doplnkových aktivít v rámci agroturistiky a ostatných druhov cestovného ruchu.

Sledovaný cieľ:

- Zvýšenie komfortu návštevníkov, turistov.
- Zatraktívnenie územia pre návštevníkov, turistov.
- Zvýšenie návštevnosti územia, počtu návštevníkov.
- Skvalitnenie služieb cestovného ruchu.
- Vytvorenie nových služieb a produktov cestovného ruchu.

Ukazovatele: počet vytvorených zariadení, služieb, aktivít cestovného ruchu, počet skvalitnených služieb cestovného ruchu, počet produktov cestovného ruchu, počet návštevníkov.

Potenciálni nositelia projektov: obecné samosprávy, mimovládne organizácie, občianske združenia, podnikateľské subjekty v cestovnom ruchu.

Cieľové skupiny: obyvatelia miest a obcí riešeného územia, návštevníci, turisti.

Zodpovedné orgány a úlohy: obecné samosprávy, okresný úrad.

5. MERATEĽNÉ UKAZOVATELE PLÁNU ROZVOJA NRO TREBIŠOV

Pre sledovanie dosahovania cieľov Plánu rozvoja NRO Trebišov je zadefinovaný **povinný** merateľný ukazovateľ pre všetky aktivity. Týmto ukazovateľom je počet pracovných miest, ktoré budú ročne vytvorené realizáciou projektu a zachované počas minimálne 1 roka po jeho ukončení.

Tabuľka č. 6 Zoznam ukazovateľov plnenia Plánu rozvoja NRO Trebišov

Názov povinného merateľného ukazovateľa	Počiatočná hodnota	Cieľová hodnota
Počet vytvorených pracovných miest pre UoZ	0	71
Počet vytvorených pracovných miest pre znevýhodnených UoZ	0	60

6. ČASOVÝ HARMONOGRAM REALIZÁCIE A MOŽNOSTI FINANCOVANIA PLÁNU ROZVOJA NRO TREBIŠOV

Za realizáciu jednotlivých projektov v rámci navrhovaných aktivít, opatrení a úloh sú zodpovední samotní prijímatelia regionálneho príspevku, s ktorými na základe vyhodnotenia jednotlivých výziev na predkladanie žiadostí o poskytnutie regionálneho príspevku uzatvorí MIRRI SR zmluvu o poskytnutí regionálneho príspevku.

Harmonogram realizácie Plánu rozvoja NRO Trebišov je navrhnutý na roky 2022 – 2026. Časový harmonogram je v Pláne rozvoja NRO Trebišov obsiahnutý ako povinná náležitosť podľa osobitného predpisu.¹⁰⁾

V rámci implementácie Plánu rozvoja NRO Trebišov sa plánuje na realizáciu jednotlivých projektov v nadväznosti na navrhované aktivity, opatrenia a úlohy alokovať regionálny príspevok v celkovej predpokladanej výške **5 259 200 EUR**. Čerpanie regionálneho príspevku je naplánované na roky 2022 - 2026.

Regionálny príspevok je rozdelený na rozpočtovo krytý, t. j. schválený v rozpočte verejnej správy na rok 2022 až 2024 a na rozpočtovo nekrytý, t. j. ešte je potrebné jeho schválenie v rozpočte verejnej správy v nasledujúcich rokoch.

Tabuľka č. 7 Disponibilné finančné prostriedky určené pre Plán rozvoja NRO Trebišov

Rok	Rozpočtovo kryté zdroje	Rozpočtovo nekryté zdroje	Spolu
2022	1 876 094 €	• €	1 876 094 €
2023	724 754 €	838 840 €	1 563 594 €
2024	592 636 €	278 582 €	871 218 €
2025	• €	689 057 €	689 057 €
2026	• €	259 238 €	259 238 €

¹⁰⁾ § 4 ods. 5 zákona č. 336/2015 Z. z. v znení neskorších predpisov.

Sumár	3 193 484 €	2 065 716 €	5 259 200 €
-------	-------------	-------------	-------------

Gestori realizácie plánu rozvoja

Spôsob realizácie a plnenia Plánu rozvoja NRO Trebišov je stanovený osobitným predpisom.¹¹⁾ Podľa uvedeného osobitného predpisu MIRRI SR vyhodnocuje a kontroluje plnenie Plánu rozvoja NRO Trebišov.

Ďalšie úlohy MIRRI SR v rámci realizácie Plánu rozvoja NRO Trebišov:

- spolupracuje s okresným úradom v sídle NRO pri vypracovaní Plánu rozvoja NRO Trebišov,
- prijíma opatrenia na hospodársky a sociálny rozvoj NRO,
- oznamuje Ústrediu práce, sociálnych vecí a rodiny (ďalej len „ústredie“) ukončenie plnenia Plánu rozvoja NRO Trebišov.

Okresný úrad Trebišov pripravil návrh Plánu rozvoja NRO Trebišov, kedy po jeho prerokovaní s riadiacim výborom ho predložil na schválenie MIRRI SR. Okresný úrad Trebišov taktiež plní všetky úlohy súvisiace s plnením Plánu rozvoja NRO Trebišov.

Úlohy Okresného úradu Trebišov:

- Pripravuje návrh Plánu rozvoja NRO Trebišov.
- Spolupracuje s MIRRI SR, KSK a všetkými obcami v jeho územnej pôsobnosti.
- Vede agenda súvisiacu s plnením Plánu rozvoja NRO Trebišov.
- Vyhlasuje výzvu na podanie žiadosti o poskytnutie regionálneho príspevku.
- Prijíma žiadosti o poskytnutie regionálneho príspevku.

Poradným orgánom MIRRI SR v oblasti podpory NRO je Riadiaci výbor, ktorý je zriadení MIRRI SR.

Úlohy Riadiaceho výboru:

- Prerokováva návrh Plánu rozvoja NRO Trebišov a prijíma k nemu stanoviská.
- Podieľa sa na príprave výzvy na predkladanie žiadostí na poskytnutie regionálneho príspevku.
- Podieľa sa na vyhodnocovaní výzvy na predkladanie žiadostí na poskytnutie regionálneho príspevku.

¹¹⁾ § 3 ods. 1 písm. b) zákona č. 336/2015 Z. z. v znení neskorších predpisov.

7. OČAKÁVANÉ VÝSLEDKY, MONITOROVANIE A HODNOTENIE PLÁNU ROZVOJA NRO TREBIŠOV

7.1. Gestori a spôsoby monitorovania podľa aktivít

Plnenie Plánu rozvoja NRO Trebišov vyhodnocuje a kontroluje MIRRI SR podľa osobitného predpisu.¹²⁾ Pri vyhodnocovaní a kontrole bude s MIRRI SR spolupracovať Okresný úrad Trebišov, ktorý vedie agendu súvisiacu s plnením Plánu rozvoja NRO Trebišov. Okresný úrad Trebišov v spolupráci s MIRRI SR a Riadiacim výborom pre NRO Trebišov vypracuje monitorovaciu správu, ktorá bude obsahovať najmä:

- vyhodnotenie výšky zazmluvnených prostriedkov z regionálneho príspevku podľa aktivít,
- čerpanie regionálneho príspevku podľa aktivít,
- plnenie merateľných ukazovateľov podľa aktivít.

7.2. Časový harmonogram odovzdávania monitorovacích správ

Okresný úrad Trebišov vypracuje 1 x ročne v spolupráci s MIRRI SR monitorovaciu správu o plnení Plánu rozvoja NRO Trebišov a predloží ju na schválenie Riadiacemu výboru pre NRO Trebišov v termíne určenom MIRRI SR v metodických dokumentoch.

Riadiaci výbor NRO Trebišov následne vyhodnotí dosiahnutý pokrok, prijme potrebné odporúčania pre pokračovanie implementácie Plánu rozvoja NRO Trebišov a predkladá návrhy a opatrenia na zmenu Plánu rozvoja NRO Trebišov MIRRI SR.

Vyhodnotenie Plánu rozvoja NRO Trebišov obsahuje najmä:

- zhodnotenie realizácie Plánu rozvoja NRO Trebišov ako celku (napr. trend disponibilných UoZ, mieru v súčasnosti evidovanej nezamestnanosti oproti predchádzajúcej správe a pod.),
- zhodnotenie jednotlivých priorít (vrátane systémových opatrení na úrovni KSK a štátnej správy),
- pomenovanie a zhodnotenie príčin pri neplnení cieľov opatrení (napr. finančné ukazovatele, pracovné miesta alebo aj niektoré iné ukazovatele, ak sú relevantné podľa Plánu rozvoja NRO Trebišov).

¹²⁾ § 3 ods. 1 písm. b) zákona č. 336/2015 Z. z. v znení neskorších predpisov.

ZOZNAM POUŽITÝCH SKRATIEK

AP	Akčný plán
CPRRTV	Centrum podpory regionálneho rozvoja okresu Trebišov
EŠIF	Európske štrukturálne a investičné fondy
EU	Európska únia
IÚS	Integrovaná územná stratégia
KSK	Košický samosprávny kraj
MIRRI SR	Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie Slovenskej republiky
MRK	Marginalizovaná rómska komunita
MSP	Malé a stredné podniky
NRO	Najmenej rozvinutý okres
OP	Operačný program
PHRSR	Plán hospodárskeho a sociálneho rozvoja
SPR	Strategický plánovací región
SR	Slovenská republika
TV	Trebišov
UoZ	Uchádzač o zamestnanie
ÚPSVaR	Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny